

slovensko
sociološko
društvo

SOCIOLOŠKO SREČANJE 2016

Portorož, 11. – 12. november 2016

RAZLIČNI OBRAZI MIGRACIJ

**ZBORNIK
POVZETKOV**

Izdajatelj:

Slovensko sociološko društvo
Kardeljeva ploščad 5,1000 Ljubljana

Uredili:

Sara Rožman in Tina Kogovšek

Oblikovanje in prelom:

Polona Mesec Kurdija

Tisk:

Present, d.o.o.

Naklada:

150 izvodov

Publikacija je dostopna tudi na elektronskem naslovu:
<http://www.sociolosko-drustvo.si/>.

Ljubljana, 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316(497.4)(082)(0.034.2)

314.15(082)(0.034.2)

SOCIOLOŠKO srečanje (2016 ; Portorož)

Različni obrazi migracij [Elektronski vir] : zbornik povzetkov / Sociološko srečanje
2016, Portorož, 11.-12. november 2016 ; [uredili Sara Rožman in Tina Kogovšek].

- El. knjiga. - Ljubljana : Slovensko sociološko društvo, 2016

ISBN 978-961-90202-8-9 (pdf)

1. Rožman, Sara

287006976

RAZLIČNI OBRAZI MIGRACIJ

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2016

PORTOROŽ, 11. – 12. NOVEMBER 2016

Migracije, migranti in razprave o učinkih mednarodnih migracij so v zadnjem času postale središčna točka političnih razprav in zanimanja širše javnosti. Pojav migracij, ki je star prav toliko kot človeška zgodovina, je v središču družbenega interesa (predvsem) zahodnega sveta. Četudi so številni sociologi (Castells, Bauman, Giddens, Beck, Urry) nakazovali, da bodo 21. stoletje v veliki meri zaznamovale prav množične selitve iz ekonomskih, političnih, okoljskih in drugih razlogov ter intenzivni medkulturni stiki, se zdi, da je trenutna »begunska kriza«, kot jo je poimenoval evropski politični parket, presenetila prav vsakogar.

Dejstvo je, da se število migrantk in migrantov iz leta v leto povečuje in je največje po drugi svetovni vojni. Če je bilo leta 1970 v svetu okoli 81,5 milijonov mednarodnih migrantov in leta 2000 175 milijonov, jih je bilo leta 2013 po podatkih International Organization for Migration predvidoma že približno 230 milijonov. Sodobne mednarodne migracije od preteklih loči naslednje: vse več migracij je začasnih in povezanih z ekonomskimi dejavnostmi v tretjem sektorju, povečuje se število verižnih migrantov, feminizacija migracij, koncentracija migrantov v državah razvitega sveta, politizacija migrantskega vprašanja, rast števila nezakonitih migrantov in prisilcev za mednarodno zaščito idr. Če so se klasične teorije migracij osredotočale predvsem na strukturne dejavnike in ekonomski vidik, se sodobna sociološka refleksija ne more izogniti pomenu socialnih, kulturnih, medijskih in drugih vidikov, ki omogočajo bolj poglobljeno razumevanje sodobnih migracij in njihovih družbenih in drugih učinkov.

Javno razpravo o migracijah in migrantih primerjalno s predhodnimi obdobji vse bolj zaznamuje tudi specifični diskurz, t. j. diskurz strahu, nacionalizma, rasizma, viktimizacije, kulpabilizacije in kriminalizacije. Tako so migranti predstavljeni kot potencialno nevarni, kriminalni in »krivi«, kot tisti, ki ogrožajo »našo« kulturo in »naš način življenja« in ne kot tisti, ki iščejo možnost preživetja, zatočišče ali pogoje za boljše življenje. Migranti so postali pripravno orožje v rokah političnega populizma in radikalizma, opravičilo za "institucionalizirano" kršenje človekovih pravic, prestrukturiranje evropske družbe v enklave ožičenih in nadzorovanih teritorijev.

Ksenofobni diskurz pa zadeva le tiste migrante, ki jih umeščajo na nižje ravni trga delovne sile. Javnost pa obenem ne problematizira migracij visoko usposobljene delovne sile znotraj EU, razen kadar gre za beg možganov v »našo« škodo. Ta dvojni in dvolični odziv na migracije sovпада s polarizacijo trga delovne sile na zelo dobro plačana specialistična ter na slabo plačana in vse bolj prekarna ostala delovna mesta, torej s krizo srednjega razreda. Aktualna evropska politika zapiranja kopenskih in morskih meja sledi strahovom in socialnim negotovostim državljanov, hkrati pa je odraz nepripravljenosti odločevalcev spoprijeti se z varnostnimi, razvojnimi in podnebnimi izzivi po svetu, pa tudi z izzivi integracije migrantov. Kaj sledi? Kako se ustrezno odzvati? Kako lahko k sobivanju migrantov in drugih prispevamo sociologije in sociologi?

PROGRAM

SLOVENSKEGA SOCIOLOŠKEGA SREČANJA 2016 RAZLIČNI OBRAZI MIGRACIJ

PETEK, 11. 11. 2016

Od 8.30 dalje: Registracija

9.30 – 11.00

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO

Sodelujejo: Sanja Cukut Krilić, Mojca Vah Jevšnik, Iztok Šori, Simona Zavratnik, Mojca Urek, Barbara Bedenik

Moderira: Milica Antić Gaber

EKONOMIJA IN DRUŽBA

Sodelujejo: Milena Bevc, Bogomir Kovač, Rastko Močnik, Zala Turšič

Moderirata: Aleksandra Kanjuo Mrčela in Gorazd Kovačič

11.00 – 11.30 - Odmor

11.30 – 13.00

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

Sodelujejo: Veronika Bajt, Barbara Gornik, Mirjam Milharčič Hladnik, Ksenija Perković, Maja Zadel

Moderira: Mateja Sedmak

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE

Sodelujejo: Tatjana Rakar, Maša Filipovič Hrast, Srna Mandič, Sonja Bezjak, Martina Trbanc, Živa Broder, Rebeka Falle Zorman

Moderira: Maša Filipovič Hrast

13.00 – 14.30 - Odmor za kosilo

14.30 – 15.30

PLENARNO PREDAVANJE: MIGRATION CRISIS, REFUGEE CRISIS:
CHANGING PARADIGMS BETWEEN ECONOMIC NEO-LIBERALISM
AND POPULIST POLICIES

Giovanna Campani, University of Florence, Italy

15.30 – 17.00

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

Sodelujejo: Mirjana Ule, Metka Mencin Čeplak, Barbara Ivačič, Peter Stankovič, Otto Gerdina, Simon Maljevac, Roman Kuhar, Alenka Švab, Tina Kogovšek

Moderira: Alenka Švab

ODPRTA SEKCIJA: FORUM BEGUNCI/MIGRANTI V MEDIJIH

Sodelujejo: Mojca Pajnik, Dejan Jontes, Maruša Pušnik, Breda Luthar

Moderira: Mojca Pajnik

17.00 – 17.15 - Odmor

17.15 – 19.00 - Zbor članov in članic SSD

20.00 - Večerja

22.00 - Po večerji druženje v organizaciji študentskih socioloških društev.

SOBOTA, 12. 11. 2016

Od 8.30 dalje: Registracija

9.30 – 11.00

METODOLOŠKA SEKCIJA

Sodelujejo: Gregor Čehovin, Katja Lozar Manfreda, Gregor Petrič, Andraž Petrovčič, Gašper Stanovnik, Nejc Berzelak, May Doušak, Nino Zajc, Valentina Hlebec, Tina Kogovšek, Katja Lozar Manfreda, Bojana Lobe, Irena Bolko, Sonja Bezjak, Irena Vipavc Brvar

Moderira: Mitja Hafner-Fink

Moderira: Mitja Hafner-Fink

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA

Sodelujejo: Anja Zalta, Vitomir Tepeš, Maca Jogan, Nikolina Hazdovac Bajič, Dinka Marinović Jerolimov, Jochen Töpfer

Moderira: Aleš Črnič

11.00 – 11.30 - Odmor

11.30 – 13.00

MEDNARODNI PANEL

Sodelujejo: Roberta Altin, Adin Crnkić, Giovanni Delli Zotti, Donatella Greco, Ornella Urpis, Krešimir Žažar

Moderira: Mateja Sedmak

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

Sodelujejo: Jelena Aščič, Gradimir Cvetković, Goran Lukič, Goran Zrnič

Moderira: Luka Lukič

13.00 – 14.30 - Odmor za kosilo

14.30 – 16.00

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ZNANOSTI

Sodelujejo: Simone Arnaldi, Luigi Pelizzoni, Igor Pribac, Franc Mali, Luka Kronegger, Toni Pustovrh

Moderira: Franc Mali

OKROGLA MIZA: DELO PO KRIZI

Sodelujejo: Miroslav Stanojevič, Dana Mesner Andolšek, Janez Štebe, Branko Bembič, Miroljub Ignjatović, Aleksandra Kanjuo Mrčela, Andrej Kohont, Nevenka Černigoj-Sadar, Jožica Čehovin-Zajc

Moderira: Miroslav Stanojevič

11.00/12.00 – 14.00/15.00

Jadranje po Piranskem zalivu

(v primeru lepega vremena, opcijsko, omejeno število udeležencev)

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO

Moderira: MILICA ANTIĆ GABER

Sodelujejo: SANJA CUKUT KRILIĆ, MOJCA VAH JEVŠNIK,
IZTOK ŠORI, SIMONA ZAVRATNIK, MOJCA UREK, BARBARA BEDENIK

SANJA CUKUT KRILIĆ, MOJCA VAH JEVŠNIK,

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana
sanja.cukut@zrc-sazu.si

KOMPLEKSNOŠT RANLJIVOSTI MIGRANTK KOT ŽRTEV NASILJA V DRUŽINI

Kljub temu, da teoretsko in empirično podkrepjenih analiz pojavnosti in dinamike nasilja v družinah migrantk v Sloveniji še nimamo, je v strokovni in laični javnosti vedno bolj prisotno zavedanje, da so migrantke zlasti zaradi šibkih socialnih mrež, slabega poznavanja jezika in delovanja sistema pomoči osebam z izkušnjo nasilja v družini, pogosto nizkega socialno-ekonomskega statusa in neurejenosti oziroma negotovosti pravnih statusov še dodatno ranljive. V prispevku predstaviva rezultate kvalitativne rezultate raziskave med strokovnimi delavkami iz centrov za socialno delo, nevladnih organizacij in med zdravstvenim osebjem, ki se pri svojem delu srečujejo z migrantkami kot žrtvami nasilja v družini. Obravnavava vpliv različnih migrantskih statusov, ki vplivajo na ranljivost žrtev nasilja v družini in vlogo migracijskih politik, ki lahko povečajo ranljivost žrtve in hkrati omogočijo večjo moč in nadzor povzročitelja nad žrtvijo. Opozoriva tudi na etnizacijo nasilja v družini in na naraščanje nasilja v medpartnerskih odnosih, ki ga doživljajo prisilno priseljene ženske in se pridruži ostalim vrstam nasilja na podlagi spola, ki so ga doživljale med konflikti in med begom iz države izvora.

IZTOK ŠORI, Mirovni inštitut, Ljubljana

iztok.sori@mirovni-institut.si

ANTI-MIGRANTSKI NAGOVORI ŽENSK IN ENAKOSTI SPOLOV PRI DESNIČARSKIH POPULISTIČNIH STRANKAH IN GIBANJAH

Prispevek tematizira intersekcije spola s seksualnostjo, etničnostjo in nacionalnostjo v desničarskih populističnih diskurzih in izhaja iz rezultatov dveh mednarodnih raziskovalnih projektov: *e-delovanje proti nasilju (eav)* in *Sovražni govor in populistično poustvarjanje 'drugega' v Evropi skozi prizmo nasizma, starosti in spola (RAGE)*. Desničarske populistične stranke in gibanja, ki narekujejo takt trenutni evropski politiki in svojo moč zagotavljajo zlasti z anti-migrantsko propagando, v strateškem naslavljanju javnosti ne zaobidejo žensk in vprašanj enakosti spolov. Prav tako ne feminizma, ki ga konstruirajo kot elitistično ideologijo in s tem

tujega ljudstvu, katerega naj bi sama predstavljala. Analiza diskurzov desničarskih populističnih strank in gibanj v Evropi pokaže dva okvirja naslavljanja žensk in enakosti spolov. Prvi zajema heteronormativna stališča o ‚primernih‘ spolnih vlogah, naravni seksualnosti in heteroseksualni družini, ki temeljijo na ideji biološke reprodukcije naroda. Drugi okvir zajema uspoljenje strategije poustvarjanja ‚drugega‘, ki migrante in muslimane predstavljajo kot grožnjo ženskam in LGBT populaciji, tako v smislu varnosti kot doseženih pravic. Naslavljanje žensk in enakosti spolov se anatonistično giblje med etnonacionalističnim definiranjem ženske skozi materinstvo in sprejemanjem enakosti spolov na nekaterih drugih področjih, npr. na trgu dela.

SIMONA ZAVRATNIK, Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
simona.zavratnik@fdv.uni-lj.si

MEHANIZMI KLASIFIKACIJ MIGRACIJ: UTIŠAN MOŠKI BEGUNEC, KI JE »SAMO« EKONOMSKI MIGRANT

Države EU so se na aktualna migracijska gibanja z globalnega juga odzvale s politikami klasificiranja bolj upravičenih/zaželenih od manj upravičenih/zaželenih migrantov in migrantk. Prav klasifikacije in kategorizacije so ena temeljnih težav konceptualizacije aktualnih migracijskih dogajanj. Posplošeni odgovori so določili, da gre migrante in migrantke ločiti na tiste upravičene, ki bežijo pred vojno, in na nelegitimne, ki bežijo pred globalnimi ekonomskimi neenakostmi. Posledično ljudje, ki so v trdnjavo Evropo prišli opremljeni z dosežki moderne tehnologije in nekaj finančnimi sredstvi, prevladujoče niso precepriani kot begunci, saj ne ustrezajo prototipu begunke oziroma begunca kot pasivne, nemočne in ekonomsko deprivilegirane posameznice oziroma posameznika.

Aktualni poteki avtonomnih migracij, med njimi tudi primer t.i. Balkanske poti, so potrdili, da je spolno perspektivo nujno potrebno znova postaviti v samo središče raziskovanja; od tod pa prespraševati spolne vloge v kontekstu vojnih konfliktov, pri reprodukciji nacij in oblikovanju kolektivnih identitet. Prevladujoča nacija begunca je feminizirana, vsak odklon od pasivnosti in ranljivosti pa pozicijo žrtve presprašuje. Tako je v sodobnih migracijah utišan (mlad) moški begunec, ki je »samo« ekonomski migrant; prej je precepiran celo kot strahopetec, ki ne izpolnjuje dolžnosti do družine in do države. Ženske in otroci pa so na drugi strani izpostavljeni kot tiste ranljive kategorije oseb, ki so »lahko« upravičeni begunci. Tak tradicionalen vzorec so korenito postavile pod vprašanj prav množice ljudi na poti, ki avtonomno migrirajo iz globalnega juga.

MOJCA UREK, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana
mojca.urek@fsd.uni-lj.si

DUŠEVNO ZDRAVJE »V TRANZITU«: SOCIALNI IN POLITIČNI KONTEKSTI SKRBI ZA MIGRANTKE IN MIGRANTE

Namen prispevka je pogledati na migracije skozi optiko duševnega zdravja migrantk in migrantov, ki so na poti do zaželene države. Več raziskav pokaže na to, da je stopnja duševnih stisk med migranti na splošno večja kot v splošni populaciji. Pred odhodom od doma, na poti, kot tudi po prihodu v končno državo doživijo veliko življenjskih izkušenj, ki to zlahka pojasnijo: vojne, izgube bližnjih, doma, osebnih stvari, upanja, nevzdržne razmere na poti, dolga čakanja na mejah in na azilne postopke, razmere v begunskih taboriščih, nasilje in drugo. Po drugi strani so njihove življenjske zgodbe neredko polne upanja, humorja, solidarnosti, novih vezi in inovativnih načinov preživetja, kar vse krepi odpornost in duševno zdravje ljudi. Obstoječe študije kažejo na to, da se pri skrbi za duševno zdravje migrantov premalo naslanjamo tudi na izkušnje, ki duševno zdravje krepijo, in na to, da se pomoč praviloma ne približa življenjskim kontekstom in potrebam migrantk in migrantov, če omenimo samo pomanjkljive sisteme jezikovnega in kulturnega prevajanja. Izkušnje kažejo tudi na pomanjkanje spolne senzibilnosti pri zagotavljanju varnosti in ustrezne podpore v duševnih stiskah. Pokazali bomo tudi, kako kultura nezaupanja in moralna ekonomija skrbi vplivata na organizacijo in ravnanj služb, ki naj bi jim nudile pomoč.

BARBARA BEDENIK, II Gimnazija Maribor, Maribor
barbara.bedenik@gmail.com

OBRAVNAVA MIGRACIJSKEGA VPRAŠANJA PRI POUKU SOCIOLOGIJE

Eden izmen namenov predmeta sociologije je opremiti dijakinje in dijake z znanji in spretnostmi za razumevanje širših družbenih procesov. V tem kontekstu bo v prispevku prikazan poskus, kako se pri pouku sociologije lahko lotimo migracijskega vprašanja. Predstavljena bo izvedba in evalvacija filmske delavnice (Perzopolis), ob kateri dijakinje in dijake spodbujamo h kritičnemu mišljenju in medijski pismenosti. S primeri iz prakse bi osvetlili možnosti, ki jih imamo učitelji sociologije na voljo za spodbujanje razmisleka dijakov o aktualnih problematikah. S katerimi omejitvami se srečujemo, ko poskušamo osvetliti aktualne teme z uporabo filma in tako v večji meri doseгти zastavljene učne cilje? Predstavljeni bodo predlogi filmov oz. filmskih odlomkov, ki jih vključujejo v pouk in so jih predlagali slovenski učitelji sociologije. Prispevek temelji na magistrski nalogi *Aplikativni vidiki filmske vzgoje pri pouku sociologije v gimnaziji*.

EKONOMIJA IN DRUŽBA: OKROGLA MIZA - EKONOMSKE MIGRACIJE KOT ODRAZ PERIFERIZACIJE IN RAZREDNEGA PRESTRUKTURIRANJA

***Moderirata:* ALEKSANDRA KANJUO MRČELA in GORAZD KOVAČIČ**

Sodelujejo: MILENA BEVC, BOGOMIR KOVAČ, RASTKO MOČNIK,
ZALA TURŠIČ

Javnost obravnava migrante na dva različna načina. Tisti, ki se skušajo umestiti na nižje ravni trga delovne sile, so deležni ksenofobije, migracije višje usposobljenih pa razume kot legitimne individualne odločitve in del normalnih tokov v enotnem gospodarskem prostoru. Pri tem v očeh javnosti subjektivni motivi migrantov za selitev ne štejejo, kajti vsi ekonomski migranti se podajajo na pot zato, da bi drugod ustvarili boljše življenje, varnostne razloge za beg pa vse bolj ignorira. Edino, kar v odnosu javnosti do migrantov šteje, je njihov potencialni položaj na trgu delovne sile.

To pomeni, da je ksenofobija posledica prekarizacije in polarizacije trga delovne sile na zelo dobro plačana specialistična ter na slabo plačana in ostala delovna mesta. Ta polarizacija je jedro krize (nižjega) srednjega razreda, ki se zateka v ksenofobijo zaradi lastne negotove prihodnosti. Njegovi pripadniki, zlasti mlajši in bolj izobraženi, se selijo proti zahodu, kar je pokazatelj periferizacije. Če je aktualni porast ksenofobije predvsem reakcija na razredno prestrukturiranje tukajšnje družbe in na njeno drsenje v polperiferni položaj, potem osredotočanje na analizo kulturnih reprezentacij migrantov ne zadošča. Potrebujemo tudi socio-ekonomsko analizo lokalnih in globalnih družbenih procesov, ki spodbujajo migrantske tokove iz smeri periferije proti centru, pri čemer države na tej poti odpirajo vrata tistim, od katerih si obetajo opravljanje del z visoko dodano vrednostjo, in zagrajujejo pot vsem ostalim.

Gostje okrogle mize prihajajo iz različnih okolij in bodo prispevali različne osvetlitve. Nekateri se z ekonomskimi migranti srečujejo praktično, drugi jih spremljajo podatkovno, tretji bodo skušali procese in tokove pojasniti teoretsko.

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

Moderira: MATEJA SEDMAK

Sodelujejo: VERONIKA BAJT, BARBARA GORNIK,
MIRJAM MILHARČIČ HLADNIK, KSENIJA PERKOVIĆ, MAJA ZADEL

VERONIKA BAJT, Mirovni Inštitut, Ljubljana

veronika.bajt@mirovni-institut.si

MIGRACIJE, NACIONALIZEM IN PARANOJA

Migracije se tako v javnih političnih razpravah in vsakdanjem življenju ljudi povezujejo z vprašanji integracije, pripadanja, lojalnosti, identitete, sobivanja in potencialnih konfliktov, ki izhajajo iz arhaičnega razumevanja kultur kot monolitnih dejstev. Prispevek se skozi analizo nacionalizma kot paranoje loteva razdelave zlorabe pojma »nevarnega Drugega« za ohranjanje *statusa quo* vladajočih elit in obstoječega sistema. Danilo Kiš (1996) namreč piše, da je nacionalizem paranoja; kolektivna in individualna paranoja. Prispevek analizira, kako ta proces pojav migracij zreducira na varnostno vprašanje, migracije obravnava zgolj z vidika »upravljanja«, ljudi pa depersonalizira v »tokove«. Teoretska izhodišča temeljijo na spoznanjih socialne psihologije in teorijah nacionalizma, ki omogočajo razumevanje procesa konstrukcije nacionalnih identitet v odnosu do t. i. pomembnih Drugih.

BARBARA GORNIK, Univerza na Primorskem,

Znanstveno-raziskovalno središče, Koper

barbara.gornik@zrs.upr.si

STRPNOST DO NESTRPNOSTI ALI KAKO KOMPATIBILNE SO VREDNOTE NACIONALIZMA IN IDEJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Prispevek izhaja iz rezultatov javnomnenjske raziskave, izvedene novembra 2015, ko je na tako imenovani balkanski begunski poti v Slovenijo dnevno vstopilo (in izstopilo) med 3.000 in 12.000 migrantov. Eden izmed ciljev raziskave je bil ugotoviti povezanost med vrednotami nacionalizma in človekovih pravic. Raziskava je preverjala mnenje o predanosti vrednotam nacionalizma in človekovih pravic ter stališča glede konkretnih vidikov pravic migrantov. Analiza rezultatov potrjuje, da na deklarativni ravni med enim in drugim diskurzom ni vsebinskih konfliktnosti, medtem ko se v mnenjih glede pravic beguncev pogosto pokaže restriktivno razumevanje spoštovanja človekovih pravic. Ti podatki so še posebno zanimivi, ker potrjujejo deklarativno kompatibilnost človekovih pravic in nacionalizma, ki pa v odnosu do tujcev razkrijeta svoj pravi značaj. To z drugimi besedami pomeni, da ljudje, ki so predani vrednotam nacionalizma, lahko hkrati izražajo enako visoke stopnje strinjanja z idejo človekovih pravic in obratno. Pripadnost spoštovanju človekovih pravic se razkrije šele v konkretnih

situacijah in odnosih do tujcev, pri čemer so tujcem bolj naklonjeni tisti, ki izražajo višjo podporo vrednotam kozmopolitanizma, manj pa posamezniki z višjo podporo vrednotam nacionalizma. Rezultati raziskave tako pokažejo, da nacionalizem in človekove pravice niso medsebojno zgolj izključujoči, temveč tudi komplementarni ideji. Čeprav nacionalizem na nominalni ravni ne oporeka univerzalnosti človekovih pravic, pa jih s svojo interpretacijo prilagaja lastnim merilom in, kar je najpomembnejše, vpliva na percepcijo univerzalnosti tako, da ji vsiljuje svoj selektiven značaj.

MIRJAM MILHARČIČ HLADNIK, Znanstveno raziskovalni center
Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana
hladnik@zrc-sazu.si

RAZLIČNI OBRAZI MIGRACIJ MED POZABO IN ZANIKANJEM

V svojem prispevku bom opozorila na strukturno in institucionalno pogojeno pozabo in zanikanje migracijske izkušnje prebivalcev Slovenije in Evrope, ki se kaže v radikalni odsotnosti tematike slovenskega in evropskega izseljevanja v zgodovinski in sodobni perspektivi. Prevladujoči metodološki nacionalizem, ki botruje odsotnosti tematike zgodovine izseljevanja, preseljevanja in s tem posledično povzroča kolektivno zanikanje večkulturne, večetnične, večnacionalne in večjezikovne ter večreligiozne sestave prebivalstva vsake evropske države, je problem akademske sfere in kolektivna odgovornost univerzitetnih in raziskovalnih strokovnjakov, ki sestavljajo kurikulare ter silabuse in pišejo ter recenzirajo učbenike za vse stopnje izobraževalnega sistema ter neformalnega izobraževanja. Ob taki stopnji kolektivnega zanikanja lastne izkušnje migracij in večkulturnosti v evropskih družbah, je iluzorno pričakovati senzibilnost za trenutne migracijske tokove in razumevanje, ki bi izhajalo iz sprejemanja lastne – osebne in kolektivne – zgodovine preseljevanja.

KSENIJA PERKOVIĆ, Univerza na Primorskem,
Znanstveno raziskovalno središče, Koper
ksenija.perkovic@zrs.upr.si

UKINJANJE MEJA KOT GROŽNJA ALI PRILOŽNOST? UČINKI UKINITVE NOTRANJIH MEJA EU NA DINAMIKO ČEZMEJNIH VEZI PREBIVALSTVA V SLOVENSLEM OBMEJNEM PROSTORU

V prispevku bo predstavljen en sklop rezultatov javnomnenjske telefonske raziskave o čezmejni družbeno-kulturni integraciji prebivalcev obmejnih občin, ki je potekala jeseni 2015 v okviru Centra za raziskovanje javnega mnenja UP ZRS. Telefonska anketa je zajela okrog tisoč respondentov vseh slovenskih obmejnih občin, in sicer je bilo iz vsakega obmejnega območja (z Italijo, Avstrijo, Madžarsko in s Hrvaško) v anketo vključenih približno 250 respondentov,

s čimer je bila omogočena medsebojna primerljivost obmejnih sektorjev. Z vprašalnikom se je skušalo ugotoviti, kako prebivalstvo slovenskih obmejnih občin ocenjuje razvoj čezmejne povezanosti s sosednjimi čezmejnimi območji v obdobju po osamosvojitvi Slovenije, kakšna je intenziteta in tipologija lokalnih čezmejnih vezi, kako respondenti ocenjujejo nadaljnje razvojne trende po vstopu Slovenije v schengensko območje in kako vrednotijo vlogo slovenskih manjšin v sosednjih državah pri povečevanju čezmejne družbene integracije in utrjevanju skupnega slovenskega kulturnega prostora v kontekstu evropskega povezovanja. V prispevku bodo izpostavljeni rezultati, ki obravnavajo odnos do meje in njenega ukinjanja (grožnja ali priložnost?), funkcije državne meje in učinke ukinitve notranjih meja v EU v povezavi z intenziteto čezmejnih vezi. Pri interpretaciji rezultatov je gotovo pomemben tudi okvir takratnih aktualnih razmer, in sicer se je v času anketiranja začel intenzivnejši val prihodov migrantov, ki so v Evropo prihajali po t.i. balkanski migrantski poti in so v Slovenijo vstopali na obmejnih območjih s Hrvaško in Madžarsko.

MAJA ZADEL, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerza na Primorskem, Koper
maja.zadel@zrs.upr.si

MIGRANTI-POPOTNIKI PO »TUJIH« KULTURNIH OKOLIJ: ŠTUDIJA PRIMERA ITALIJSKE (MEDIJSKE) TRANSKULTURACIJE V SLOVENSKI ISTRI

Migracijam, ki so se spremenile tako kvalitativno kakor kvantitativno, se je ponovno več pozornosti namenilo tudi ob t. i. migrantski krizi. Čeprav o migracijah navadno govorimo, ko gre za premik v fizičnem prostoru, pa bo pričujoč prispevek obravnaval drugo obliko migrantov-popotnikov, in sicer teh, ki »potujejo« po in se delno »naselijo« v »tujem« kulturnem okolju.

Na primeru prebivalcev in prebivalck slovenske Istre bo predstavljeno potovanje v italijansko medijsko okolje. Pri tem ne gre spregledati, da so se »italijanski mediji« in »italijanska kultura« prelevili v kulturo kuliso domačega okolja. Prebivalci in prebivalke slovenske Istre so v preteklosti spremljali tudi »italijanske medije«: poleg slovenskih so Istrani najpogosteje spremljali ravno »italijanske medije«, pri čemer najbolj izstopa televizija. Nekaterim je to predstavljalo zgolj popestrive vsakdana, drugi pa so oblikovali imaginarne skupnosti in živeli v skupnem kulturnem okolju.

Temu sledi premislek kulturnega prečenja nacionalnih meja in samega razmišljanja v nacionalnih okvirjih: ali popotovanje po »italijanski« kulturi zares lahko migracija ali gre zgolj za naturalizacijo nacionalnih meja?

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE

***Moderira:* MAŠA FILIPOVIČ HRAST**

Sodelujejo: TATJANA RAKAR, MAŠA FILIPOVIČ HRAST, SRNA MANDIČ,
SONJA BEZJAK, MARTINA TRBANC, ŽIVA BRODER,
REBEKA FALLE ZORMAN

SRNA MANDIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
srna.mandic@fdv.uni-lj.si

HIPOTEZA O NAUČENI NEMOČI IN NJENA PREVERBA V STANOVANJSKEM OKOLJU

Prebivalci Slovenije se po podatkih SJM v zadnjih letih vse bolj zaznavajo kot nemočni v smislu, da s svojimi dejanji ne morejo veliko vplivati na to, kaj se z njimi dogaja. V teorijo zaznavi moči in opolnomočenju ima pomembno vlogo t.i. hipoteza o naučeni nemoči, ki občutek nemoči razlaga s preteklimi neuspešnimi poskusi posameznika, da bi vplival na zaželen potek dogodkov. V prispevku nas zanima, kolikšna pojasnjevalna moč ima ta hipoteza na primeru občutka nemoči stanovalcev v večstanovanjskih stavbah v Ljubljani. Z uporabo anketnih odgovorov reprezentativnega vzorca stanovalcev večstanovanjskih stavb skušamo analizirati zaznavo nemoči pri urejanju skupnih zadev ter določiti ključne dejavnike zaznave nemoči.

SONJA BEZJAK
sonja.bezjak@gmail.com

REDOVNICE IN INSTITUCIONALNO SKRBTVO NA SLOVENSKEM

Prispevek predstavlja razvoj socialnega skrbstva na Slovenskem v prvih štirih desetletjih 20. stoletja v povezavi z delovanjem katoliških ženskih redovnih družb. S pregledom socialnih institucij, ki so jih vodile redovnice, načinom financiranja in prikazom njihovega delovanja osvetli način reševanja in obravnave socialnih problemov okoliščinah modernizirajoče se družbe. Na primeru redovnic, ki so opravljale socialno delo, pokaže prepletenost religijske in socialno-skrbstvene vloge ter uveljavljenje interesa cerkve preko tega.

Po drugi svetovni vojni je področje socialnega skrbstva prevzela država, religijske organizacije pa so bile izključene. V zaključku predstavi tudi pregled izvajanja socialno-varstvenih programov, ki jih v začetku 21. stoletja financira država, med katerimi imajo opazen delež tudi religijske organizacije. Umestitev aktualnega stanja v zgodovinski razvoj je posebej smiselna v času, ko se vedno bolj očitno izraža trend zmanjševanja sredstev za potrebe državno,

posvetno organiziranega socialnega skrbstva, hkrati pa se krepi naklonjenost prizadevanjem, da bi to obliko zagotavljanja blaginje najbolj ranljivim kategorijam v družbi nadomeščali z dobrodelnimi aktivnostmi.

MARTINA TRBANC, Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, Ljubljana
martina.trbanc@guest.arnes.si

STRATEGIJE PREŽIVETJA OSEB, KI ŽIVIJO Z NIZKIMI DOHODKI, IN NJIHOVE IZKUŠNJE Z INSTITUCIJAMI

V prispevku bo predstavljena analiza kvalitativnih informacij o različnih vidikih socialnega položaja in o življenjskih strategijah oseb, ki živijo z nizkimi dohodki, katera je nastala v okviru študije Socialni položaj v Sloveniji v letih 2014 – 2015. Proučevanje strategij soočanja z nizkimi dohodki ter izkušenj ljudi, ki so v slabi socialni situaciji, je pomembno z vidika uvida v njihove življenjske stiske in razumevanja delujočih preživetvenih strategij, pa tudi z vidika politik in ukrepov. Z vidika posameznikov v stiski lahko ocenimo ustreznost in uspešnost socialnih ukrepov in politik, hkrati pa ponudimo razmislek odločevalcem o politikah, ki svoj deklarirani cilj pogosto zgrešijo prav zaradi nerazumevanja tega, kako ljudje v socialni stiski dejansko delujejo in kaj potrebujejo. Analiza temelji na 20 individualnih intervjujih z osebami, ki (sami oz. s svojimi družinami) živijo z nizkimi dohodki, iz treh skupin: (1) dolgotrajno brezposelni in neaktivni, (2) osebe, ki opravljajo prekarna (negotova, slabo plačana) dela in (3) upokojenci z nizkimi pokojninami. Analiza je osredotočena na več področij, še posebej pa na strategije preživetja in izkušnje z institucijami in nevladnimi organizacijami ter odnos do institucij. Opazovane skupine se med seboj razlikujejo glede na aktivnostni položaj oz. razmerje do trga dela in tudi glede na življenjski cikel, znotraj vsake skupine pa je socialni položaj intervjuvanih oseb odvisen tudi od njihove družinske situacije oz. strukture gospodinjstva, stanovanjske situacije in števila odvisnih otrok. Kljub temu v analizi ugotavljamo, da so si preživetvene strategije vseh treh opazovanih skupin podobne: prevladujejo strategije časovno usmerjene v reševanje trenutnih situacij (precej manj strategije usmerjene v izboljšanje situacije v prihodnosti) in to tako številne pasivne (skromnost, odrekavanje, izdelani načini kupovanja, občasno odlaganje plačila položnic, ipd.) kot aktivne strategije (vezane na samooskrbo, formalni in neformalni trg dela, aktivno obračanje s prošnjami za pomoč na nevladne in humanitarne organizacije). Izpostavljene so tudi nekatere druge skupne značilnosti situacij in odzivov ljudi, ki so se v slabi socialni situaciji znašli, npr. pogosta in močna povezava slabe socialne situacije in (slabega) zdravja, usmerjenost na otroke (pri vsakodnevem ekonomiziranju z zelo omejenimi dohodki imajo potrebe otrok prednost), skromnost ter pogosto omenjen občutek razočaranja in krivic zaradi preteklih življenjskih in delovnih izkušenj.

ŽIVA BRODER, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede,
Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Ljubljana
ziva.broder@fdv.uni-lj.si

REBEKA FALLE ZORMAN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede,
Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Ljubljana
rebeka.falle@fdv.uni-lj.si

ODNOS DO PRISELJENCEV V RAZISKAVAH SLOVENSKO JAVNO MNENJE

Prispevek temelji na podatkih zbranih v terenskih raziskavah Slovensko javno mnenje, ki so del mednarodnega projekta »International Social Survey Programme«. Odnos do priseljencev, ki so prišli iz drugih držav (tudi iz republik bivše Jugoslavije) in živijo v Sloveniji, smo merili v raziskavi Nacionalna identiteta, ki smo jo izvajali v letih 1994, 2003 in 2013. Z analizo podatkov smo preverili, v kolikšni meri Slovenci priseljence vidijo kot razlog za povečevanje kaznivih dejanj, kakšen je vpliv priseljencev na gospodarstvo, ali priseljenci zasedajo delovna mesta, ali s svojo kulturo izboljšujejo slovensko družbo, kakšen je njihov vpliv na slovensko kulturo, kakšne pravice bi morali zagotoviti priseljencem z urejenim statusom ter ali bi morali uvesti strožje ukrepe za pregon ilegalnih priseljencev. Preverili smo tudi, ali se odnos do priseljencev razlikuje glede na določene socio-demografske lastnosti anketirancev ter kako so se stališča spreminjala v času. Izsledke iz slovenske raziskave smo ilustrativno umestili tudi v mednarodni prostor in primerjali stališča Slovencev s stališči anketirancev iz več kot 40 držav sveta.

TATJANA RAKAR, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
tatjana.rakar@fdv.uni-lj.si

MAŠA FILIPOVIČ HRAST, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
masa.filipovic@fdv.uni-lj.si

PRIHODNOST DRŽAVE BLAGINJE IN VPRAŠANJA SOLIDARNOSTI

Zaradi demografskih pritiskov ter ekonomske krize je država blaginje v Sloveniji, tako kot v drugih evropskih državah, pod pritiski, ki v vodijo v prestrukturiranje sistemov kot so socialnovarstveni, zdravstveni sistem in drugi. Teoretiki tako govorijo o krčenju države blaginje (retrenchment) v smeri neoliberalnih posegov (Taylor Gooby 2015, Mau 2015) ter potencialnem zmanjšanju solidarnosti med različnimi družbenimi skupinami. Nasprotno pa javnomnenjske ankete v Sloveniji kažejo visoko podporo državi blaginje in mnenju, da mora država ščititi ranljive skupine, zagotavljati javne storitve in skrbeti za prerazporeditev in večanje enakosti v družbi. V prispevku analiziramo rezultate diskusij v okviru inovativne metode demokratičnih forumov, ki so bili izvedeni v okviru mednarodnega projekta v letu 2015, v katerih so udeleženci diskutirali o prihodnosti in prioritetah države blaginje v Sloveniji v letu 2040. Osredotočili se bomo predvsem na vprašanja medgeneracijske solidarnosti in solidarnosti do priseljencev.

PLENARNO PREDAVANJE:

GIOVANNA CAMPANI, University of Florence, Italy

giovanna.campani@unifi.it

MIGRATION CRISIS, REFUGEE CRISIS: CHANGING PARADIGMS BETWEEN ECONOMIC NEO-LIBERALISM AND POPULIST POLICIES

The “migration crisis” or “refugee crisis” in Europe has become a focus of news, comments, debates, analysis, political statements, and reports of international organisations and NGOs. The turning point of the crisis is generally placed in 2015, when more than a million migrants and refugees crossed into Europe. The International Organization for Migration (IOM) estimates that more than **1,011,700** migrants arrived by sea in 2015, and almost **34,900** by land. This compares with 280,000 arrivals by land and sea for the whole of 2014. The figures do not include those who got in undetected. In fact, the EU’s external border force, Frontex, which monitors the different routes migrants use and numbers arriving at Europe’s borders, puts the figure crossing into Europe in 2015 at more than 1,800,000.

The immediate cause of the increase in flows is the Syrian civil war - Syrians represent in fact the most important group of asylum seekers with over 370,000 requests in Europe in 2015, followed by Afghans, Iraqis and Kosovars - of a total of 1,321,560 asylum requests in 2015.

However, the “migration crisis” with its humanitarian disaster and the shortcomings of a disunited Europe incapable to give a comprehensive response, has much deeper causes, which are embedded both in the EU policies that have been implemented in the last thirty years - since the Schengen Agreement - and in the migratory dynamics produced by neo-liberal globalization (sharply increased trade in goods, inter-connected financial markets); by exacerbating inequalities between nations the latter has produced at the same time a strong pressure to migrate, while states have increased border controls against irregular migration.

The European way to deal with migration, while adopting a neo-liberal model for the EU economy (competition, privatisations, flexibility in the labour market), was the free movement among the EU member states, one of the key commitments made in the 1957 Treaty of Rome, and reinforced controls of the external borders against “irregular” migration from the South (“Fortress Europe”). A new set of relationships with the Southern Mediterranean border countries – finalized to reinforce an external border - was also implemented.

The paper analyses the complex multiple factors that have brought about the failure of the European migratory system based on free internal movement and strict (and costly border) controls.

The paper looks both at the external factors, the 2008 economic crisis and the Arab Spring, and the political choices, the austerity that has exacerbated the relationships between the populations of the EU member states. The paper analyses also the EU member states

policies that have followed the Arab spring (and that have increased the migratory flows, such as the French intervention in Lybia).

The present situation shows the twofold failure of the EU policies: the free movement of persons inside the EU has been questioned by the Brexit and by the general demand of new borders control by political forces and also by large parts of the populations; the control of the Southern borders demands an extremely high price both in economic terms (the costs of Frontex) and in political terms (the critics of the EU for violating human rights as a consequence of the agreement with Turkey). It is practically impossible to control the Lybian border, given the country's instability; only Morocco is partly controlling its sub-saharian flows. The awareness of the impossibility of controlling the EU border is producing a shifting in the theoretical and political approach to migration: the notion of irregular migration is giving place to the one of "forced migration".

In the meantime, the economic philosophy of the EU is questioned, since the neo-liberal ideology is more and more criticized by politicians and economists, but a new wave of protectionism doesn't appear the solution to solve the present crisis.

Which are the most significant trends in the migratory patterns that are going to develop in this new phase? Will the rise of the far right lead to an end of internal EU movement? Will the awareness of the growing risk of mass movement of refugees produce a re-thinking of "Fortress Europe" policies? How will the issue of sovereignty - as guarantee of democracy - be combined with solidarity in front of the mass of "apatrides" (to use an expression of Hannah Arendt) that are arriving in Europe?

Moreover, how will the questioning of globalization and neo-liberalism impact on the world migratory patterns?

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

Moderira: ALENKA ŠVAB

Sodelujejo: MIRJANA ULE, METKA MENCIN ČEPLAK, BARBARA IVAČIČ,
PETER STANKOVIČ, OTTO GERDINA, SIMON MALJEVAC,
ROMAN KUCHAR, ALENKA ŠVAB, TINA KOGOVŠEK

MIRJANA ULE, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
mirjana.ule@fdv.uni-lj.si

SPREMEMBE ŽIVLJENJSKIH ORIENTACIJ »MILENIJSKE« GENERACIJE

Reflektirali bomo spremembe, ki so se zgodile v življenjskem poteku mladih v zadnjih 30 let, odkar raziskujemo položaj mladih v Sloveniji. V središče je postavljena najnovejša generacija mladih. S pomočjo podatkov Slovenskega javnega mnenja smo preverili njihov odnos do življenja in zadovoljstvo z življenjskimi razmerami in te podatke postavili v mednarodni kontekst. Ugotovili smo visoko stopnjo zadovoljstva in optimizma tkim. »milenijske generacije«. Do podobnih ugotovitev so prišli nemški in kanadski raziskovalci, s katerimi primerjamo naše podatke. Porast optimizma in zadovoljstva z življenjem je očitno globalni fenomen, ki sodi v novo socialno in ideološko konstrukcijo mladosti in mladine v sodobnem svetu. V tej konstrukciji mladih pa je treba biti pozoren na večanje neenakosti med mladimi. Ekonomska in politična kriza sveta povečuje neenake možnosti in vzpostavlja nove povsem izključene skupine mladih.

Metka Mencin Čeplak, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
metka.mencin-ceplak@fdv.uni-lj.si

REPRODUKTIVNE PRAVICE ŽENSK - VPRAŠANJE ABORTUSA

Abortus in zakonske regulacije dostopa do abortusa so predmet številnih vsakdanjih, strokovnih, znanstvenih in teoretskih govorov. Prispevek analizira politične kontekste, v katerih abortus oz. pravica do abortusa postane relevantna politična in medijsko odmevna tema, njegova osrednja tema pa je analiza značilnosti diksurzov, ki zahtevajo omejitev dostopnosti abortusa, v Sloveniji v obdobju tik pred padcem socializma in po njem (njihova vsebina in javnosti, ki jih naslavlja).

BARBARA IVAČIČ

barbara.ivacic@gmail.com

MATERINSTVO ZA REŠETKAMI: NESKLADJE MED ŽIVLJENJEM V ZAPORU IN MATERINSTVOM

Vsakdanje življenje zapornic – mater je tako v tujini kot pri nas relativno malo raziskano. Zaradi nezdržljivosti bivanja v zaporu in družinskega življenja ter zaradi družbenih pričakovanj, da morajo biti ženske tudi v zaporu ‚dobre matere‘, so zapornice - matere pod številnimi pritiski. Vpliv izkušnje zapora na materinsko vlogo in materinstvo je zato močan. Zapornice – matere morajo redefinirati svojo materinsko vlogo, pri čemer se soočajo z omejitvami in dilemami ter vplivom na otroke in družinsko življenje. V prispevku predstavljamo rezultate 11 intervjujev z materami zapornicami v zaporu na Igu. Zanimajo nas strategije, s pomočjo katerih v zaporu vzdržujejo svojo materinsko vlogo, načini soočanja s problemi in z izgubami, njihov odnos do otrok in do okolja ter načini upravljanja zaporniške in materinske identitete.

PETER STANKOVIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
peter.stankovic@fdv.uni-lj.si

ZNOVA KULŽ PODOBE KAJENJA V SODOBNIH TV NADALJEVANKAH

Prispevek analizira podobe kajenja v sodobnih TV nadaljevankah. Cilj je pokazati na različne konotacije, ki jih te podobe zbuja v povezavi z vprašanjem kadilske iniciacije. Raziskava je bila izpeljana s pomočjo semiološke analize na vzorcu desetih najbolj popularnih nadaljevank po IMDb metru. Rezultati kažejo, da v analiziranih nadaljevankah prevladujejo negativne konotacije kajenja. Glede na dominacijo diskurza o zdravem življenju to ni presenetljivo, vseeno pa stvari niso povsem preproste. Ena od ugotovitev raziskave je namreč tudi, da je kajenje označeno kot nekaj slabega zlasti v nadaljevankah, ki so namenjene mlajšim, medtem ko v nadaljevankah za zrelo občinstvo tega ni oziroma je kajenje celo glamurizirano. Glede na to, da imajo slednje višji kulturni status, to v praksi pomeni, da je kajenje sicer označeno kot nekaj slabega v večjem delu sodobnih TV nadaljevank, vendar so tiste, kjer je kajenje označeno kot nekaj dobrega, bolj vplivne.

OTTO GERDINA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
otto.gerdina@gmail.com

TEORIJA O GEROTRASCENDENCI: PREDSTAVITEV ALTERNATIVNEGA POGLEDA NA STAROST IN NJEGOVH IMPLIKACIJ

Obstoječe politike, programi in strategije za razumevanje staranja najpogosteje temeljijo na teorijah aktivnosti in kontinuitete, ki sta nastali v 60-ih letih dvajsetega stoletja. Fluidni in odprti življenjski poteki so danes nadomestili starostno stratificiran življenjski potek, zaradi česar zadnje življenjsko obdobje karakterizira več možnih alternativnih vlog. Zdi se, da staranje potrebuje takšno teorijo, ki starim ne bi predpisovala določenega vedenja, zanje primernih aktivnosti, ali ki bi silila ljudi k sprejemu določene realnosti, temveč bi jim omogočile svobodo sprejemanja osebnih odločitev glede opravljanja ali odmika od določenih vlog, sprejemanja ali zavračanja družbenih norm, in vklapljanja v družbo oz. iskanja kontemplativne samote. V tem kontekstu bo strokovni javnosti v Sloveniji prvič predstavljena razvojna teorija pozitivnega staranja gerotranscendenc, ki jo je utemeljil pionir švedske socialne gerontologije Lars Tornstam skupaj z njenimi impikacijami za novo razumevanje razvoja v starosti.

SIMON MALJEVAC, Legebitra
simon.maljevac@legebitra.si

ISTOSPOLNO USMERJENI STAREJŠI ODRASLI V SLOVENIJI – TIHA GENERACIJA

Izvedene so bile številne raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk ter razvoju aktivizma (Kuhar 2001; Velikonja in Greif 2001; Švab in Kuhar 2005; Kuhar 2006; Lešnik 2006; Kuhar in Magić 2008; Maljevac in Magić 2009; Renner 2009), vendar lahko pri vseh teh raziskavah ugotovimo, da je bila skupina starejših močno podprezentirana. V predstavitvi bodo predstavljeni zaključki kvalitativne raziskave o vsakdanjem življenju istospolno usmerjenih starejših odraslih ter kritika gerontoloških študij in aplikativnosti življenjskih mejnikov v primeru te manjšinske skupine.

ROMAN KUCHAR, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana
roman.kuhar@ff.uni-lj.si

ALENKA ŠVAB, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
alenka.svab@fdv.uni-lj.si

VSAKDANJE ŽIVLJENJE GEJEV IN LEZBIJK – PRIMERJAVA 2003 – 2014

Leta 2003 je bila v Sloveniji izvedena prva večja sociološka raziskava na vzorcu 443 istospolno usmerjenih posameznikov in posameznic. Leta 2014, dobrih deset let pozneje, smo raziskavo ponovili na vzorcu 1145 respondentk_ov in tako pridobili primerjalne podatke za dve kohorti istospolno usmerjenih oseb v časovnem razdobju desetih let. V prispevku predstavljamo izbrane podatke iz obeh raziskav, ki kažejo na spremembe v zasebnem prostoru – več gejev in lezbijk je razkritih v kontekstu družine in prijateljskih krogov, več jih poročah o pozitivnih odzivih na prvo razkritje, več jih poroča o pozitivnih odzivih staršev, čeprav pri tem še vedno prednjačijo mame – medtem ko v javnem prostoru nismo zabeležili bistvenih razlik: še vedno vsak drugi anketirani poroča o vsaj eni izkušnji homofobičnega nasilja, večinoma s strani neznanecem v javnem prostoru.

TINA KOGOVSŠEK, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
tina.kogovsek@fdv.uni-lj.si

ROMAN KUCHAR, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana
roman.kuhar@ff.uni-lj.si

ALENKA ŠVAB, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
alenka.svab@fdv.uni-lj.si

ODNOS DIJAKOV IN DIJAKINJ DO ISTOSPOLNO USMERJENIH IN HIV POZITIVNIH OSEB

V prispevku bodo prvič javno predstavljeni preliminarni podatki iz temeljnega raziskovalnega projekta Spolnost srednješolcev v Sloveniji: vedenje, zdravje, stališča. Osredotočamo se na stališča do homoseksualnosti ter socialno distanco do HIV pozitivnih oseb s poudarkom na razlikah po spolu, kraju bivanja (urbano-ruralno okolje) ter tipu izobraževalnega programa (poklicne šole-gimnazije). Rezultati kažejo, da še vedno obstaja velika socialna distanca do HIV pozitivnih oseb, ki se stopnjuje glede na socialno bližino. Podatki o stališčih do homoseksualnosti kažejo, da je sicer v splošnem delež tistih, ki homoseksualca ne želijo za soseda nižji kot v splošni populaciji, presenetljiva pa je velika razlika med dijaki in dijakinjami.

ODPRTA SEKCIJA: FORUM BEGUNCI/MIGRANTI V MEDIJIH

Moderira: MOJCA PAJNIK

Sodelujejo: MOJCA PAJNIK, DEJAN JONTES, MARUŠA PUŠNIK,
BREDA LUTHAR

Skupaj s političnimi diskurzi je mediatizacija begunstva najbolj zaznamovala »podobe« beguncev in migrantov (t.j. drugega) v slovenski javnosti. V času od konca leta 2015 do prvih mesecev leta 2016, torej v času najbolj intenzivnega prehajanja beguncev čez Slovenijo po „balkanski poti“, smo bili priča medijski formaciji diskurzov o begunski situaciji, ki so zavzemali širok spekter reprezentacij begunca in begunke - od begunca kot apolitične žrtve prek begunca, ki predstavlja ekonomsko grožnjo za Slovenijo, pa vse do begunca terorista in barbarskega uživača. Razpravljalke in razpravljalec na forumu so analizirali izbrane slovenske medije v obdobju od 1.8.2015 do 31.12.2015: 3 tiskane dnevnike, tednike ter tri televizijske informativne oddaje: Dnevnik in Odmevi (RTVSLO 1) ter 24 ur (POP TV). Razpravljali bodo o medijski konstrukciji „begunske problematike“ a. na splošnejšem epistemološkem nivoju ritualizirane vseprisotnosti medijev in tematizirali problematične naturalizirane medijske konvencije in klasifikacije ter b. na nivoju konkretnih diskurzivnih strategij reprezentacije beguncev in migrantov.

METODOLOŠKA SEKCIJA

Moderira: MITJA HAFNER-FINK

Sodelujejo: GREGOR ČEHOVIN, KATJA LOZAR MANFREDA,
GREGOR PETRIČ, ANDRAŽ PETROVČIČ, GAŠPER STANOVNIK,
NEJC BERZELAK, MAY DOUŠAK, NINO ZAJC, VALENTINA HLEBEC,
TINA KOGOVŠEK, KATJA LOZAR MANFREDA, BOJANA LOBE,
IRENA BOLKO, SONJA BEZJAK, IRENA VIPAVC BRVAR

GREGOR ČEHOVIN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
gregor.cehovin@fdv.uni-lj.si

META-ANALIZE V ANKETNI METODOLOGIJI: SISTEMATIČNI PREGLED

Cilj prispevka je predstaviti sistematičen pregled meta-analiz, ki so bile že opravljene na področju anketne metodologije. Najprej jih sistematično identificiramo in klasificiramo glede na poglobljena tematska področja. Na tej osnovi nato določimo raziskovalne vrzeli in nakažemo priložnosti za morebitne prihodnje meta-analize na področju anketne metodologije.

V ta namen bomo povzeli (a) katera raziskovalna vprašanja bi pretekle meta-analize načeloma lahko obravnavale, (b) katera raziskovalna vprašanja so dejansko obravnavale, (c) kako so ta vprašanja prevedle v vključitvene kriterije, (d) kako so izvedle postopke identifikacije in izbire primarnih študij, (e) katere podatke o velikosti učinka in morebitnih moderatorjih so obdelale, (f) katere postopke so izvedle v analizah, in (g) kako so interpretirale ugotovitve. V prispevku bomo doprinesli k nadaljnji popularizaciji meta-analize kot znanstvene metode sklepanja o vzročnih in korelacijskih odnosih na področju anketne metodologije.

KATJA LOZAR MANFREDA, Univerza v Ljubljani,

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

katja.lozar@fdv.uni-lj.si

GREGOR PETRIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

gregor.petric@fdv.uni-lj.si

ANDRAŽ PETROVČIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

andraz.petrovcic@fdv.uni-lj.si

UČINEK ČASA POŠILJANJA VABIL PO E-POŠTI NA STOPNJO ODGOVOROV V ANKETI ZNOTRAJ SPLETNE SKUPNOSTI

V okviru prispevka predstavljamo eksperimentalno študijo o času, primernem za pošiljanje vabil po e-pošti k spletni anketi. Dosedanje empirične raziskave si namreč niso eotne in predlagajo zelo različne najbolj primerne dneve v tednu in čase znotraj dneva oz. prilagoditev časa značilnostim ciljne populacije. V okviru eksperimenta smo slučajni vzorec 5000 registriranih uporabnikov slovenske spletne skupnosti slučajno razdelili v 10 skupin, ki so se razlikovale v dnevu v tednu in v času znotraj dneva, ko je bilo poslano prvo vabilo k anketi, kasneje pa sta bila v enakomernih razmikih poslana še dva opomnika. Za vsako eksperimentalno skupino smo preučili stopnjo odgovorov po vsakem stiku in končno stopnjo odgovorov po dveh opomnikih.

Rezultati kažejo, da razlike v končni stopnji med eksperimentalnimi skupinami niso statistično značilne. Je pa čas pošiljanja vabil pomemben, če pogledamo stopnjo odgovorov po posameznih stikih: odziv takoj po prvem vabilu je bil najvišji za tiste, ki jim je bilo vabilo poslano v sredo, odziv po opomnikih pa najvišji za tiste, ki jim je bilo prvo vabilo poslano v petek, opomnika pa v nedeljo in torek.

Rezultati te študije v okviru ankete uporabnikov spletne skupnosti kažejo, da čas pošiljanja vabil po e-pošti ne vpliva na končno stopnjo odgovorov, so pa stopnje odgovorov različne, če pogledamo odziv po posameznih stikih. Razen v primeru, da moramo anketo izvesti zelo hitro ali z le enim vabilom, je izbira časa pošiljanja vabil nepomembna, saj se bo z opomniki učinek različnih časov izničil.

ANDRAŽ PETROVČIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
andraz.petrovcic@fdv.uni-lj.si

GAŠPER STANOVNIK, GfK Slovenija

gasper.stanovnik@gmail.com

NEJC BERZELAK, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
nejc.berzelak@fdv.uni-lj.si

VPLIV ŠTEVILA KLICEV NA KAKOVOST PODATKOV PRI TELEFONSKEM ANKETIRANJU STAREJŠIH POSAMEZNIKOV

Uporaba telefonskega anketiranja v družboslovnem raziskovanju postaja vedno bolj zahtevna zlasti zaradi zmanjševanja števila telefonskih priključkov v gospodinjstvih, pomanjkljivih vzorčnih okvirjev ter naraščajoče direktne telefonske prodaje in trženja. Kljub temu je v literaturi malo znanega o tem, ali je telefonsko anketiranje med starejšimi posamezniki, kjer je pokritost s telefonskimi priključki dovolj visoka, še vedno smiselno tako z vidika kakovosti podatkov kot tudi stroškov anketiranja. V prispevku zato obravnavamo odnos med kakovostjo anketnih podatkov in številom klicev v telefonskih anketah, pri čemer nas zanima, ali obstajajo razlike med tremi skupinami anketirancev: tistimi, ki sodelujejo v anketi prej (»zgodnji«) ali pozneje (»poznejši«), ter tistimi, ki v anketi ne sodelujejo.

Kakovost anketnih podatkov je bila preučevana s primerjavo pristranskosti zaradi neodgovora enote, deleža prekinitev in manjkajočih odgovorov v anketi. Rezultati analiz na osnovi podatkov, zbranih v letu 2015 s telefonskim anketiranjem slučajnega vzorca (n = 1656) prebivalcev RS, starih 55 let ali več, kažejo, da: (1) večje število klicev zmanjšuje pristranskost zaradi neodgovora enote, saj so anketiranci, ki pozneje odgovarjajo na vprašalnik, statistično značilno bolj podobni nesodelujočim kot »zgodnjim« anketirancem; (2) je med »poznejšimi« anketiranci več prekinitev anket kot med »zgodnjimi« anketiranci; (3) ni statistično značilnih razlik med »zgodnjimi« in »poznejšimi« anketiranci glede na delež manjkajočih odgovorov v anketi. Vpliva števila klicev na kakovost podatkov v telefonskih anketah starejših posameznikov torej ni mogoče enoznačno opredeliti oziroma ga je potrebno obravnavati ločeno glede na posamezne razsežnosti kakovosti anketnih podatkov.

MAY DOUŠAK, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
may.dousak@fdv.uni-lj.si

NAČIN ANKETIRANJA KOT MODERATOR UČINKOV KONTEKSTA

Zniževanje stopnje odzivnosti, pa tudi vedno večje finančne in časovne omejitve, predstavljajo klasičnim načinom anketiranja svojevrsten izziv. Kot rešitev se ponujajo pristopi ki z uporabo modernejših tehnoloških rešitev omogočajo krajšo in cenovno učinkovitejšo izvedbo

terenske faze anketiranja, pa tudi kasnejšega analitičnega dela. Raziskovalci se posledično vedno pogosteje odločajo za kombiniranje načinov anketiranja v bodisi longitudinalnem ali presečnem (»cross-sectional«) načinu. Ob tem se je aktualiziralo vprašanje ekvivalence podatkov, pridobljenih z različnimi načini anketiranja.

Na to temo je napisane kar nekaj literature, ki se tipično zaključijo z nedefiniranimi odgovori – češ da popolna ekvivalenca ni vedno zagotovljena, razlogi pa zamegljeni med množico lastnosti posameznih metod. Ob pregledu relevantne, pa tudi historične literature na temo učinkov načina anketiranja ter kognitivnih procesov pri anketnem intervjuju ugotavljamo, da lahko učinke metode konkretnije opredelimo v smislu moderatorja učinkov konteksta.

NINO ZAJC, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana

nino.zajc@gov.si

UPORABA SPLETNIH VPRAŠALNIKOV PRI KOMBINIRANIH NAČINIH ZBIRANJA PODATKOV V RAZISKOVANJIH OSEB IN GOSPODINJSTEV V URADNI STATISTIKI

Na Statističnem uradu Republike Slovenije (SURs) izvajamo poleg raziskovanj poslovnih subjektov tudi raziskovanja oseb in gospodinjestev. Pri teh raziskovanjih zbiramo podatke predvsem telefonsko in na terenu, pri longitudinalnih raziskovanjih pa uporabimo tudi kombinirani načina zbiranja podatkov. Na SURs-u se spopadamo z naraščajočo stopnjo neodgovora enot in naraščajočo napako, ki je posledica neustreznega pokritja, saj veliko ljudi noče odgovarjati na anketna vprašanja ali pa nima objavljenih telefonskih števil.

Ena od možnosti za reševanje problema naraščajočih stopenj neodgovora in napak zaradi neustreznega pokritja je kombiniranje načinov zbiranja podatkov. Ta način združuje prednosti različnih metod in hkrati kompenzira njihove slabosti. Za kombiniranje načinov zbiranja podatkov se lahko odločimo v vseh fazah raziskovalnega procesa, zato obstaja veliko kombinacij. Seveda pa so učinki kombiniranja na kakovost podatkov in na stroške raziskovanja lahko tudi negativni, če se raziskovalci nepremišljeno odločajo za kombinacije.

V 2014 smo na SURs-u izvedli pilotno raziskovanje na raziskovanju Mnenje potrošnikov, pri katerem smo z vpeljavo drugega načina zbiranja podatkov (web) želeli zmanjšati stopnjo neodgovora in napako zaradi neustreznega pokritja.

VALENTINA HLEBEC, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
valentina.hlebec@fdv.uni-lj.si

TINA KOGOVŠEK, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
 Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
tina.kogovsek@fdv.uni-lj.si

KATJA LOZAR MANFREDA, Univerza v Ljubljani,
 Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
katja.lozar@fdv.uni-lj.si

BOJANA LOBE, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
bojana.lobe@fdv-uni-lj.si

UPORABNOST »ONLINE« IN »OFFLINE« FOKUSNIH SKUPIN ZA TESTIRANJE OBČUTLJIVIH ANKETNIH VPRAŠALNIKOV

Testiranje anketnih vprašalnikov poteka v številnih korakih, od kvalitativnega testiranja v kognitivnih laboratorijih (tj. ekspertno ocenjevanje, sledenje premikom očesa in kognitivni intervjuji) v zgodnjih fazah ter kvantitativne pilotne raziskave in eksperimenti v kasnejših fazah anketne raziskave. Namen naše predstavitve je primerjati uporabnost »online« in »offline« fokusnih skupin za testiranje besedila iz občutljivih vprašalnikov. Naredili smo analizo 42 »online« in »offline« fokusnih skupin, izvedenih v novembru in decembru 2014, kjer smo primerjali naslednje:

- Vabljenje k sodelovanju – rekrutiranje (zbiranje sodelujočih, struktura, velikost in sestava skupin).
- Vodenje fokusne skupine - moderacija (sposobnost priprave, sprostitve in motiviranja sodelujočih, zbiranje odgovorov, nebesedna interakcija, spremljanje odgovorov, vračanje na glavno temo, obvladovanje preveč aktivnih izmenjav, zmanjševanje motenj in preprečevanje predhodnega odhoda),
- številčnost in kakovost idej (število unikatnih idej, ustreznost/nepripravnost pripomb, količina razkritja, vloga nebesedne komunikacije, skupinska dinamika),
- kakovost (ravnovesje med časom, trudom udeležencev, trudom moderatorjev in rezultati),
- občutljivost vseh faz (zbiranje sodelujočih, sodelovanje, moderacija, rezultati).

IRENA BOLKO, Arhiv družboslovnih podatkov, Ljubljana

irena.bolko@fdv.uni-lj.si

SONJA BEZJAK, Arhiv družboslovnih podatkov, Ljubljana

sonja.bezjak@fdv.uni-lj.si

IRENA VIPAVC BRVAR, Arhiv družboslovnih podatkov, Ljubljana

irena.vipavc@fdv.uni-lj.si

KAJ RAZISKOVALCEM PRINAŠA REFORMA ZAKONODAJE NA PODROČJU VARSTVA OSEBNIH PODATKOV

V prispevku bomo predstavili reformo evropskega zakonodajnega okvira za varstvo osebnih podatkov s poudarkom na novostih, ki jih ureditev prinaša za znanstveno-raziskovalno področje. Zakonodaja na nov način opredeljuje pravice in dolžnosti raziskovalcev in raziskovalnih institucij pri zbiranju in uporabi osebnih podatkov v znanstveno-raziskovalne namene, hkrati pa s posebnimi mehanizmi varuje pravice udeležencev v raziskavah. Ta sprememba v raziskovalni skupnosti povečuje potrebo po oblikovanju etičnih komisij in pravilnikov ter izvajanju nadzora s strani znanstvene skupnosti, ki bo raziskovalcem v praksi omogočilo kakovostno in etično raziskovanje ter ravnanje s podatki. Zagotavljanje pravice javnosti do dostopa do raziskovalnih podatkov pa povečuje potrebo po oblikovanju ustrezno prilagojenih načinov dostopa. Med drugim bomo na praktičnem primeru prikazali različne varne načine dostopa do raziskave, ki vključuje osebne podatke.

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA

Moderira: ALEŠ ČRNIČ

Sodelujejo: ANJA ZALTA, VITOMIR TEPEŠ, MACA JOGAN,
NIKOLINA HAZDOVAC BAJIČ, DINKA MARINOVIČ JEROLIMOV,
JOCHEN TÖPFER

ANJA ZALTA, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana

anja.zalta@ff.uni-lj.si

PRIHODNOST SIRSKIH BEGUNCEV V TURČIJI: ANALIZA (RELIGIJSKIH IN SEKULARNIH) IZOBRAŽEVALNIH SISTEMOV

Od začetka vojne v Siriji leta 2011 je v Turčijo pribežalo skoraj 3 milijone ljudi. Turška vlada je zgradila 25 begunskih taborišč ob turško-sirski meji, vendar pa več kot 85 procentov Sircev predstavlja t.i. "urbane begunce", ki so razseljeni po mestih in vaseh širom države. Po

poročanju turškega ministrstva za izobraževanje, je okoli 330.000 sirske otroke že vključenih v turške (državne) šole, obstajajo pa tudi privatne šole, ki jih financirajo različni viri, tudi (predvsem) religijske organizacije. Na podlagi intervjujev, opravljeni med Sirci v Istanbulu, bo prispevek izpostavil in problematiziral učne načrte teh vzporednih (religijskih) izobraževalnih sistemov, hkrati pa bomo na podlagi analize turških učbenikov za osnovne in srednje (državne) šole pokazali, zakaj prezentacije koncepta "turškosti" (*türklük*) delujejo izključevalno in mnoge religijske in etnične "druge" (od alevijev, Kurdov, kristjanov, zdaj tudi Sircev) potiskajo v iskanje alternativ.

VITOMIR TEPEŠ, zasebni raziskovalec
vitomir.tepes@guest.arnes.si

ISLAM IN EU: ISLAM KOT »GROŽNJA« ALI EU KOT »SAFE HAVEN«?

Glede na raziskave s konca 20. stoletja je vsak peti Evropejec izrazil vero v rasni supremizem. Na začetku 21. stoletja se je to stanje izboljšalo na račun vere v zmožnost zakonodaje v EU, da rešuje probleme z diskriminacijo. V tem desetletju pa smo priča prvemu večjemu emigracijskemu valu od nastanka EU. Ob tem sta se pojavila strah Evropejcev, da bodo prišleki (povečini iz muslimanskih držav) ogrozili njihovo eksistenco in vprašanje, kako pravilno razumeti in reševati nastalo situacijo v EU.

V prispevku bom soočil dva različna liberalna modela, ki se izražata na relaciji človekovih pravic in osebnih svoboščin. Prvi opredeljuje problem »novega rasizma«, ki je predvsem kulturni problem in se izraža v paradigmi tistih, ki so notri napram tistim, ki so zunaj. Drugi pa opredeljuje problem soočenja sekularne etike in sakralne etike, ki se lahko izraža na podlagi Habermasove paradigme javnega in zasebnega. Od tega, kako dobro zmoremo kontekstovno razmejiti in opredeliti ti dve paradigmi, je po mojem prepričanju namreč odvisno, kako dobro bomo lahko kasneje implementirali morebitne rešitve.

MACA JOGAN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
maca.jogan@fdv.uni-lj.si

VEROUČNI UČBENIKI IN POLITIKA

Verska vzgoja je brez dvoma temeljni pogoj za ohranjanje katere koli vere, njeno izvajanje pa ena od ključnih skrbi in odgovornosti cerkve. Že desetletja so temelj za celovito izvedbo verouka veroučni učbeniki, katerih naloga je oblikovati takšne osebne lastnosti posameznikov, ki so po meri »božjih zapovedi«. Ker pa cilj veroučne vzgoje ni usmerjen v nad-izkustvene prostore, temveč v konkretno družbeno okolje, je stopnja skladnosti cerkve s tem okoljem (njena družbeno priznana vloga) povezana tudi z načinom predstavljanja tega okolja v učbenikih. Učbeniki so prav zaradi te praktične funkcije vedno tudi prežeti z določenimi političnimi stališči, oziroma so prikrito ali odkrito spolitizirani. Glede na različne družbene

položaje Katoliške cerkve na Slovenskem v 20. in 21. stoletju sta umestni vprašanji, kako so ti učni pripomočki spolitizirani, katera politična usmeritev ter na kakšen način je (bila) sprejeta kot nevprašljiva sestavina poučevanja o »resnici« družbe in mesta cerkve v njej.

V prispevku bom predstavila nekaj odgovorov na ti dve vprašanji na podlagi izsledkov raziskave, v kateri je bilo (s kvalitativno analizo vsebine) obdelanih enaindvajset (21) veroučnih učbenikov KC na Slovenskem za starostno kategorijo od šest do petnajst let. Kot glavni kazalnik politizacije učbenikov je upoštevana razlaga prelomnih sprememb slovenske družbe in vloge KC; pozornost je usmerjena predvsem v postsocialistično obdobje (z restavracijo večstrankarskega političnega sistema in kapitalizma) v primerjavi s predhodnima stadijema (druga svetovna vojna z narodnoosvobodilnim bojem, zgodnji socializem).

NIKOLINA HAZDOVAC BAJIĆ, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Split, Hrvaška

nikolina.hazdovacbajic@pilar.hr

DINKA MARINOVIĆ JEROLIMOV, Institut za društvena istraživanja,
Zagreb, Hrvaška

dinka@idi.hr

OBLICI ORGANIZIRANJA NERELIGIOZNIH OSOBA I ATEISTA U HRVATSKOJ

Budući da je religioznost postala novi konformistički obrazac u postsocijalističkom periodu u Hrvatskoj, nereligiozne osobe i ateisti dramatično su promijenile svoju društvenu poziciju. Iz prethodne pripadnosti oficijelnoj ideologiji i u tom smislu povlaštenog položaja, postali su manjina, koja je, kao i mnoge druge manjine, manje ili više marginalizirana. Nereligiozne osobe i ateisti postali su „sumnjivi“ često u popularnom diskursu etiketirani kao pojedinci koji odražavaju „staru komunističku ideologiju“ i predstavljaju ne samo protivnike, nego i prijetnju novom sustavu. Pojava organiziranja nereligioznih osoba i ateista u Hrvatskoj (na formalnoj i neformalnoj razini) u posljednjih desetak godina upućuje na, s njihove strane, percipiranu potrebu zaštite vlastitih prava i interesa. Često ističu da se nereligiozne osobe i ateisti tretiraju kao građani drugog reda u Hrvatskoj. S druge strane, hrvatski Ustav garantira slobodu vjeroispovijesti (što uključuje i nevjerovanje) te upućuje da s pravno-formalnih pozicija zapravo nisu u neravnopravnom položaju.

Organizirane grupe nereligioznih osoba i ateista u Hrvatskoj do sad nisu bile predmet sociološkog interesa, te je naš cilj steći prvi znanstveni uvid i prikupiti empirijske podatke o ovim nereligioznim/ ateističkim/ sekularnim organizacijama i udrugama. Polazeći od Campbella (1971.) nastojat ćemo istražiti različite tipove ovih asocijacija (abolicionisti, supstitucionisti, komunalni, asocijativni ili neki drugi), oblik organiziranja (formalni ili neformalni), njihovu strukturu, funkcije, misiju (ideologiju), aktivnosti, broj i strukturu članova itd. U radu su korištene različite metode: polustrukturirani intervjui s predstavnicima grupa, inicijativa i organizacija, te analiza dokumenata i web stranica.

JOCHEN TÖPFER, Free University of Berlin, Institute for East European Studies /
Department Sociology, Berlin, Germany
jochen.toepfer@fu-berlin.de

RELIGIOUS ELITES AND SOCIETAL ORGANIZATION IN SOUTH-EASTERN EUROPE

During the last decade, the public attention in Europe towards factors promoting integration or conflict in a society shifted from economic and political reasons to cultural and religious sources. A plurality of expectations and demands were ascribed to religions and precisely to organizations representing the various religious denominations – and in which way they contribute to a modern, integrative societal order, especially in societies of Eastern Europe.

Besides ascriptions, what about religion itself? Taking the perspective of religious leaders, the research project `Religious Elites and Societal Organization` asks for the integrative as well as the conflict-afflicted potentials of religion in multi-religious societies. The selection of cases is based on the specific differences in the structure of the religious field and comprises Albania, Macedonia, and Slovenia. Central source of the interpretation of traditional religion for today are religious dignitaries. They are accepted as normative multipliers within their group and additionally influence wider parts of society by public statements and symbolic behavior. Consequently, it is the intention of the project to *detect central types of attitudes of religious dignitaries* towards relationships within the triangle of religion, politics, and population. In order to determine these attitudes adequately, a rarely used mixed-method technique is applied which refers explicitly to the internal frame of reference of the respondents (q-method). In a first step, a content analysis of speeches and public statements of religious elites of the three mentioned cases was conducted. Extracting 36 central statements, these were presented to the religious dignitaries (in Slovenia) and it was asked for a grading of and commenting on them in the second step. After the quantitative data analysis of the interviews, first conclusions can be drawn about the types of attitudes among religious leaders for the case of Slovenia.

MEDNARODNI PANEL

Moderira: MATEJA SEDMAK

Sodelujejo: ROBERTA ALTIN, ADIN CRNKIĆ, GIOVANNI DELLI ZOTTI, DONATELLA GRECO, ORNELLA URPIS, KREŠIMIR ŽAŽAR

ROBERTA ALTIN, DISU – Department Humanities, University of Trieste, Italy
raltin@units.it

STATE OF 'ORDINARY EMERGENCY': ASYLUM SEEKERS AS PRISONERS OR NEIGHBOURS?

In the last two years the Friuli Venezia Giulia region has received a huge number of asylum seekers arriving via the Balkan route or being transferred from South Italy. In this border region there are currently around 4,800 asylum seekers distributed in the four provinces (Trieste, Gorizia, Udine and Pordenone), each of which has managed the hospitality and the reception of migrants in a very different way.

Udine has chosen to gather all of the 1,000 refugees in the ex-barrack Cavarzerani, a large hub in its outskirts; Gorizia is using the CARA (Center of hospitality for asylum seekers) in the small town of Gradisca; Pordenone and Trieste try to apply the SPRAR System, a kind of decentralized hospitality in small hotels or apartments.

The different places and treatments result in opposite reactions and effects both on migrants and on local inhabitants. The semi-carceral regime of the big centres creates the perception of alarm and feeds fear with the typical processes of security and humanitarianism (De Genova 2002). On the contrary, the decentralized hospitality of the SPRAR System elicits processes of interaction/integration through ordinary life, and social learning through daily practices.

These organisations are not just applying different management methods of hospitality, but also reflect diverse political interpretations of this contemporary migration as a 'state of emergency' (Fassin, Pandolfi 2010; Agamben 2008) or as an ordinary social and historical process. In some way it is representative of the dichotomic reaction of the UE in the face of the actual era of migration (Rigo 2007; Agier 2008).

Agier M (2008) *On the Margin of the World*, Cambridge: Polity.

Agamben G (2006) *Che cos'è un dispositivo?*, Roma: Nottetempo.

De Genova N (2002) *Migrant 'illegality' and deportability in everyday life*, «Annual Review of Anthropology» 31: 419-447.

Fassin D, Pandolfi M (eds) (2010) *Contemporary States of Emergency*, New York: Zone Books.

Rigo E (2007) *Europa di confine: trasformazione della cittadinanza nell'Unione allargata*, Roma: Meltemi

ADIN CRNKIĆ, doktorski študent Balkanskih študij na Univerzi v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
adin.crnkic@gmail.com

FAŠIZEM BREZ OBRAZA: K TEORETIČNIM TEZAM V KONTEKSTU BEGUNSKKE KRIZE

Na srečanju bom predstavil kritični vpogled na situacije, diskurze in odzive, ki se pojavljajo v kontekstu tako imenovane begunske krize – to poimenujem fašizem brez obraza. Ta pojav zaobjamem v kontekstu ideologije oziroma natančneje v okvirih t.i. generičnega fašizma, pri kateri gre za konceptualno metodo, ki pojasnjuje analizo posameznih političnih fenomenov. Podoben fenomen sem sicer že razvijal v preteklosti, vendar ga bom sedaj skušal razširiti v kontekstu begunske problematike. Fašistično ideologijo razumem kot fluiden in kontinuiran proces, ki skozi čas prevzema različne oblike in permutacije. Pri tem pa obravnavam vzroke in posledice takšnega procesa. V pomoč mi bo Marcusova delitev fašistične ideologije na relaciji univerzalizem-naturalizem-eksistencializem, znotraj katerih razdelam vzroke zakaj je javnost odreagirala na begunsko krizo tako sovražno. Znotraj tega bom obravnaval sodobni slovenski nacionalizem, šovinizem in rasizem ter ga primerjal z nekaterimi zgodovinski vidiki vzpona fašizma.

GIOVANNI DELLI ZOTTI, Department of Political and Social Sciences,
University of Trieste, Italy

giovanni.dellizotti@dispes.units.it

DONATELLA GRECO, Regional Institute for Social Service Studies (IRSSSES),
Trieste, Italy

greco@irsses.it

THE PROTECTION SYSTEM FOR ASYLUM SEEKERS AND REFUGEES: SECOND LEVEL RECEPTION EXPERIENCES IN TRIESTE AND FRIULI-VENEZIA GIULIA

The increased number of migrants arrived over the last year on Italian coasts caused Italy to cope with an increased number of applications for international protection. As a consequence, the (first and second level) reception system has been greatly challenged, increasingly becoming a strategic hub for the management of this type of immigrants.

The SPRAR project (System of Protection for Refugees and Asylum Seekers) implements interventions of “integrated reception” exceeding the mere distribution of food and lodging, is a reality in Italy and, at the same time, a goal for constant improvement in providing complementary information measures, assistance, support and guidance, through the construction of individual paths leading to socio-economic integration.

The presented paper will analyze statistical data and documentation on the host system with particular reference to local good practices implemented in the Friuli Venezia Giulia Region and the city of Trieste.

ORNELLA URPIŠ, Department of Political and Social Sciences,
University of Trieste, Italy
ornella.urpis@dispes.units.it

THE PERSISTENCE OF TRIBAL PRACTICES IN MIGRATION PROCESSES.

The patriarchal structure of the family seems to be still the foundation of human relationships and of the organization of society in many countries with strong emigration. In these societies relations are based on the rigid separation of the sexes. Gender differences are based on systems that involve dominant and subordinate roles within the family.

In migratory processes loyalties to traditional patriarchal family systems often remain unchanged, and relations between sexes crystallize.

The difficult relationship with the new human society, the cultural distance and, - the lack of integration often produce the withdrawal - of the migrants in their cultural groups. In fact, the path of change, modification and expansion of identity that is often associated with migration is not automatic.

Conformity with the values and traditional behaviors become an indispensable condition to be accepted by the new community through more ancestral forms of collective identity. This way, many foreign communities become impermeable to the social world that surrounds them. Marriages arranged between families close tight the communities, whose habits and traditions remain unaltered.

An ethnic group is so defined through the maintenance or the strengthening of distinctive practices, and the continued practice of female genital mutilation (FGM) in some african migrant communities becomes pivotal in collective identity. FGM is a taboo not to be revealed and, becomes the boundary of identity and community pride.

KREŠIMIR ŽAŽAR, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of Sociology, Zagreb, Croatia
kzazar@ffzg.hr

WHEN SEMI-PERIPHERY BECOMES CENTRE: THE IMMIGRATION PERSPECTIVES OF A (POST)TRANSITIONAL COUNTRY

Regardless of the immigration flows over time, Croatia has traditionally been (and still is) primarily an emigration country. During the recent intensive migration movements from the East, Croatian territory, as well as that of the neighbouring countries, has been a transitory area,

as the majority of migrants were aiming to reach Western and Northern European countries, while only isolate cases decided to abide, at least temporarily, in Croatia. Having in mind the depicted circumstances, the basic objective of this paper is to estimate the likelihood of altering this tendency, so that Croatia might become a desirable migrants' destination. In this sense, a diverse set of attributes of this post-socialist society is examined. Particular features, such as depopulation, relatively low population density, favourable ecological environment and a quite decent quality of life demonstrate considerable immigration potential. On the other hand, some obstacles, like high unemployment rate, comparatively lower standard of living, lack of trust among people i.e. low level of social capital, cultural differences, and the ongoing process of retraditionalization, that mitigate the denoted possibilities, are identified as well.

ŠTUDENTSKA SEKCIJA: OKROGLA MIZA - MIGRANTSKI DELAVCI V SLOVENIJI - MED NEZAINTERESIRANO BIROKRACIJO IN (NE)MILOSTJO „GAZDE“

Moderira: **LUKA LUKIČ**

Sodelujejo: JELENA AŠČIČ, GRADIMIR CVETKOVIČ, GORAN LUKIČ,
GORAN ZRNIC

Migrantsko delo je pojav, ki je v svetu po podatkih Mednarodne organizacije za delo (ILO) v vzponu, saj je po njenih ocenah na svetu 150 milijonov migrantskih delavcev. Slovenija ni izjema v svetovnem trendu, tako je od leta 2010 letno izdala med 20 in 40 tisoč delovnih dovoljenj za tuje državljane, ki v veliki večini prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije. Kljub prednostim, ki jih migrantsko delo prinaša z vidika neenakomernega razvoja med posameznimi državami, saj ti delavci po oceni ILO prispevajo tudi k razvoju svoje matične države, pa so ti večinoma v ranljivem položaju z vidika varnosti zaposlitve in tudi pravnega položaja glede na domače delavce. Podrejeni položaj „gazdi,“ kot večina migrantskih delavcev imenuje svoje delodajalce, temelji že v sami pravni ureditvi, po kateri je delovno dovoljenje pogojeno z zaposlitvijo pri „gazdi,“ nadaljuje pa se tudi pri dolgotrajnih postopkih reševanja situacij ob plačilni nedisciplini, kjer se delavci soočajo tudi z nezainteresiranostjo državnih organov za pregon kršiteljev pravic delavcev. Kljub pozivom mednarodnih organizacij k prilagajanju politik v smeri zaščite migrantskih delavcev pa so v Sloveniji premiki na tem področju redki, saj pri odločevalcih pogosto ni volje za sistemsko ureditev področja. Okrogla miza je namenjena vprašanjem okoli potrebe po zaščiti migrantskih delavcev z vidika težav s katerimi se ti vsakodnevno srečujejo, ter prikazu življenja in položaja migrantskih delavcev v Sloveniji.

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ZNANOSTI

Moderira: **FRANC MALI**

Sodelujoči: SIMONE ARNALDI, LUIGI PELIZZONI, IGOR PRIBAC,
FRANC MALI, LUKA KRONEGGER, TONI PUSTOVRH

ODGOVORNA ZNANOST IN INOVACIJE – SOCIOLOŠKA REFLEKSIJA

(Franc Mali, koordinator sekcije za sociologijo znanosti)

Koncept odgovornega raziskovanja in inovacij, v ang. »Responsible Research and Innovation (RRI), je v zadnjih letih predmet obširnih razprav na ravni EU in nacionalnih znanstvenih politik. S strategijo odgovornih raziskovanj in inovacij želi Bruselj ustvariti obsežen normativni in regulativni okvir za prihodnji razvoj evropske znanosti in tehnologije. Eno izmed tveganj tega koncepta je, da se spremeni, kljub temu da ponuja vrsto novih možnosti za kreativno soočanje z družbenimi, etičnimi in pravnimi vidiki razvoja najbolj naprednih znanosti in tehnologij, v še en pleonazem znanstvene politike. Kljub temu, da je koncept RRI ena izmed strateških usmeritev EU politike, obstaja relativno malo socioloških refleksij, ki bi umestila ta koncept v širši teoretski okvir. In tudi iz širše sociološke perspektive opozorila na dobre prakse. V sekciji za sociologijo znanosti bodo v okvir letošnjih socioloških srečanj kritično osvetljeni tisti izzivi strategije odgovornega raziskovanja in inovacij, ki se pojavljajo zlasti znotraj bolj poglobljenega sociološkega premisleka o etiki znanosti, družbeni odgovornosti raziskovalcev, njihovi odličnosti in tudi o možnih tveganjih razvoja novih znanosti in tehnologij. Delovni jezik v sekciji bo angleški.

SIMONE ARNALDI, University of Padova, Padova, Italy
simonearnaldi@gmail.com

ANCHORING RESPONSIBLE RESEARCH AND INNOVATION IN NEOLIBERAL TIMES: THE ROLE OF FUNDAMENTAL RIGHTS

The notion of Responsible Research and Innovation (RRI) has increasingly attracted attention in policy and academia, but limited research has been dedicated to exploring its political-economic context. We argue that such a context can be well described by using the notion of 'neoliberalism'. After discussing the similarities of the understanding of responsibility in RRI and neoliberalism, we suggest that anchoring RRI to fundamental rights is a necessary step to distinguish these two perspectives.

LUIGI PELLIZZONI, University of Trieste, Trieste, Italy
luigi.pellizzoni@dispes.units.it

OLD WINE IN NEW BOTTLE – OR VICE VERSA? GENEALOGY AND ACTUAL STAKES OF 'RESPONSIBLE INNOVATION'

The theme of 'Responsible Innovation (RI) has taken considerable momentum in recent years. The basic idea is of taking care of the future through collective stewardship of innovation in the present, intervening before technological 'lock-in'. This idea is of course not entirely new, being common to earlier forms of technology assessment, yet the way it is elaborated suggests significant elements of novelty. In my presentation I will outline the genealogy of RI and focus on this issue. I will argue that the novelty of RI does not lie so much in the alleged 'governance of intent', or in a greater attention to the economic impacts of innovation, as in a peculiar relationship with future, which can be regarded as part of a broader transition in governmental approaches.

IGOR PRIBAC, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana
igor.pribac@gmail.com

RESPONSIBLE ETHICS IN SCIENCE

Responsibility in scientific research raises two main branches of questions, one group revolving on various possible relevant accounts and aspects of responsibility, and the other spotting the specific responsibility problems connected with scientific research. Concerning responsibility it is clear that it is attributable to some agent only insofar she is presumed to be free in her action. The agent is not held responsible of the action alone but at least in part also for its consequences. There are various models of responsibility: a) the causal-imputative model b) the trustee model. Regarding the modality of the responsibility we can discern cases of one single agent from cases implying collective agents. In respect to the form responsibility can be either positive or negative, prospective or retrospective. Regarding the object we can ask about the authority and instance that is addressing us the questions about our moral responsibility and to which we should present our answers. In the context of practicing science all these aspects of responsibility can arise concerning research or regarding the application of its findings. If we assume that human rights are the ethical framework of reference, responsibility regarding research encompass acquisition (storage, transmission etc.) of data, impact on humans, animals and environment. Responsibility could be legal (liability) or just moral; directed toward members of the research group or community (for instance concerning respect due to the single research group member contribution) or outside persons (researched persons, financial contributors to the research, society, human race) regarding the goals of the research, its design, methods and its achievements. The application of the findings is no longer always

clearly distinguishable from basic research but in so far it is, the engineering responsibility is generally heavier than the one of scientists. Whenever overall very bad consequences of a certain technology are foreseeable, the prudential principle may require from the involved persons to abstain from putting it to action.

FRANC MALI, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
franc.mali@fdv.uni-lj.si

THE RRI DISCOURSE AS A "THIRD WAY" BETWEEN THE PRECAUTIONARY AND THE PROACTIONARY PRINCIPLES?

Responsible research and innovation (RRI) is a visionary and promise-oriented policy discourse. According to various theoretical and empirical views, the RRI discourse is characterized by several distinct features, such as the democratic governance of the new emerging technosciences and their orientation towards the "right impacts", the integration of established approaches of anticipation and reflection around innovations, the framing of social responsibility in the context of research and innovation as collective activities with uncertain and unpredictable consequences, etc. (Owen et al., 2012; Von Schomberg, 2011; Von Schomberg, 2012). Although RRI is generally seen by the expert community as a (practical) European Commission R&D policy discourse that was developed over the past few years, it actually has older and deeper theoretical and epistemological roots. In our contribution, the starting assumption will be that from a theoretical and epistemological point of view, RRI can be seen as an inevitable part of the social dynamics of (post)modern societies. As the leading social science theorists (Beck, 1984; Giddens, 1998; Luhmann, 1997) extensively argued, (post)modern societies are marked by a much more intense future-orientation than the societies that preceded them. (Post)modern societies substitute a traditional (theistic) orientation towards conserving the present in the future with innovativeness and social dynamism. Most recently, these human and social dynamics and innovativeness have been expressed in the unprecedented developmental speed and magnitude of the new emerging technologies. Such tremendous technological progress has created a new social situation, which demands new ways of reflecting on the role of modern science and technology in the building of future of human societies. Taking into regard the categories and concepts from Karl Popper's social philosophy, we could say that with the new emerging technologies, the building of future (trans-humanistic) societies should neither be driven by the idea of "unconditional prophecies" nor by the idea of "technocratic predictions" (Popper, 1957; Popper, 1963). There exist several different social imaginaries about how human agents should cope with the building of such future (trans-human) societies. Is the RRI discourse also one of these social imaginaries? In our contribution, the answer will be "yes". Namely, we will try to argue that the RRI discourse is the basis for a new form of complex anticipatory governance of science and technology, which has to "steer" between contradictory (dystopian – utopian, evolutionary – teleological,

value free – value laden, etc.) visions of future human societies. It is important for the RRI discourse to find and define an adequate balance between caution and progress.

LUKA KRONEGGER, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
luka.kronegger@fdv.uni-lj.si

EXCELLENCE IN SCIENCE AS INDICATOR OF RESPONSIBLE RESEARCH AND INNOVATION - BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF SLOVENIAN SCIENTIFIC COMMUNITY

In recent years bibliographic analysis of research performance became a global hype. Physicists, Computer scientists, Organisational scientists, Social scientists, Librarians, etc. try to utilize given resources of bibliographic databases and computer power that enabled researchers to grasp these huge datasets. There are different ways how to analyse these data. Some see the bibliographic data as solid technical playground, others as fascinating quantification of researchers daily reality. The perspective of our interdisciplinary team tries to join these different views, by joining quantitative analysis with social theories and sensitivity to social reality. Several approaches to analyse publication activity of researchers in Slovenia, as small scientific community, will be presented. The presentation is mainly based on the results obtained by three methods: i) clustering of symbolic data applied on distributions of collaboration on the level of scientific disciplines, ii) modelling of network dynamics with SIENA, where models of preferential attachment and small world were tested, and iii) multilevel analysis with scientific productivity and excellence as dependent variables. The analyses are performed on co-authorship network of all Slovenian researchers (around 20000) affiliated into 72 scientific disciplines which are nested into 7 research fields. In the period 1986-2010 these researchers published around one million publications.

TONI PUSTOVRH, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
toni.pustovrh@fdv.uni-lj.si

RESPONSIBILITY IN THE CONTEXT OF DIGITALIZING AND AUTOMATING WORK

The rapid pace of progress in information technology is enabling the development of smart and increasingly intelligent systems. These technologies are permeating all levels of society, and are increasingly present also in the domain of work and the workplace. The use of some form of ICT is necessary in a large percentage of existing jobs in developed countries, and a growing percentage require human interaction with intelligent systems and robots. Such a trend brings many benefits in terms of expanded societal capabilities and performance, but also many challenges, among them the psychological impacts of digitalization on workers, the precarization of work, and the threat of eventual technological obsolescence. This contribution

shall examine what responsibilities the relevant actors and stakeholders might or should assume regarding such challenges, and what guidance the framework of Responsible Research and Innovation might provide in this context.

OKROGLA MIZA: DELO PO KRIZI

Moderira: MIROSLAV STANOJEVIĆ

Sodelujejo: MIROSLAV STANOJEVIĆ, DANA MESNER ANDOLŠEK,
JANEZ ŠTEBE, BRANKO BEMBIČ, MIROLJUB IGNJATOVIĆ,
ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, ANDREJ KOHONT,
NEVENKA ČERNIGOJ-SADAR, JOŽICA ČEHOVIN-ZAJC

MIROSLAV STANOJEVIĆ, Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
miroslav.stanojevic@fdv.uni.lj.si

SINDIKATI IN NESTANDARDNO ZAPOSLOVANJE V SLOVENIJI: SEKTORSKE RAZLIKE

Medsektorske primerjave režimov zaposlovanja in zaposlitvenih razmerij razkrivajo močne razlike med sektorjem ‚tržnih storitev‘ in ‚industrijo‘. V sektorju tržnih storitev je opazna nagla širitev praks, ki se (manj ali več) ujemajo z idealnim tipom ‚tržne prožnosti‘. Za ta sektor sta značilni ekstremna numerična prožnost – upad zaposlovanja na eni, ter močan val novega, večinoma ne-standardnega zaposlovanja na drugi strani; zaposleni so izpostavljeni močnemu dvojnemu pritisku – visoki verjetnosti odpusta, ki se kombinira s stopnjevanjem konkurenčnih pritiskov novega, nestandardnega zaposlovanja; ta dvojni pritisk ustreza šibki sindikalizaciji in/ali popolni odsotnosti sindikatov; pogajalska moč zaposlenih v tem sektorju je šibka (posebej v nesindikaliziranih delih tega sektorja)

V sektorju industrije je numerična prožnost organizacij manj poudarjena. V podjetjih delujejo (podjetniški) sindikati, ki primarno ščitijo interese delavcev - ‚lastnikov‘ neprenosljivih znanj / veščin. Če je podjetniški sindikat omejen na vsakdanjo zaščito interesov te skupine delavcev, potem dodatno spodbuja nadaljnjo segmentacijo (internega in zunanjega) trga dela; če pa je vpet v širšo sindikalno organizacijsko strukturo, ob tem pa tudi podprt z ustreznim institucionalnim kontekstom (npr. sistem inkluzivnih kolektivnih pogajanj), potem lahko ima določene de-segmentacijske učinke na trgu dela.

DANA MESNER ANDOLŠEK, Univerza v Ljubljani,

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

dana.mesner-andolsek@fdv.uni.lj.si

JANEZ ŠTEBE, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

janez.stebe@fdv.uni.lj.si

DECENTRALIZACIJA ALI DEVOLUCIJA KADROVSKE FUNKCIJE V SLOVENSkih ORGANIZACIJAH - VZROKI IN POSLEDICE

Procesi decentralizacije ali devolucije kadrovske funkcije pomenijo prenos opravil s kadrovskega oddelka na linijske vodje v organizaciji. Da bi lažje razumeli ta proces v slovenskih organizacijah, moramo opraviti razpravo glede različnih oblik zaposlovalskih sistemov, ki jih uporabljajo podjetja in organizacije v Sloveniji in ki v veliki meri določajo te procese. Konceptualna izhodišča za analizo procesa decentralizacije ali devolucije kadrovske funkcije v organizaciji vključujejo še razpravo o kadrovskih praksah, industrijskih odnosih, neposrednih vodij in samih procesov devolucije. V pričujočem prispevku ugotavljamo, kakšne spremembe so se zgodile v procesih devolucije v slovenskih organizacijah v zadnjih 15 letih in kaj ima pri tem opraviti gospodarska kriza. Analizirali smo tako stopnje devolucije za posamezna področja upravljanja kadrovskih nalog kot tudi dejavnike, ki vplivajo na devolucijo na različnih področjih UČV.

BRANKO BEMBIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

branko.bembic@fdv.uni.lj.si

ORGANIZIRANO DELO IN PREKARNOST V OBDOBJU PO LETU 2008

Prispevek obravnava spremembe odnosov med delom in kapitalom v obdobju po letu 2008 s posebnim poudarkom na delovanju sindikatov, ki tudi v tem obdobju predstavljajo najpomembnejšo obliko delavskih organizacij na Slovenskem. Izhodišče prispevka je razvoj odnosov med nastajajočim domačim kapitalističnim razredom na eni in delavskim razredom organiziranim okoli sindikatov na drugi strani, osrednja točka pa sektorsko diferencirani učinki krize na delovne množice in odzivi organiziranega dela. Naša delovna hipoteza je trojna. Prvič, spričo zaostrenega antagonizma in posledičnega krčenja prostora za socialni dialog se organizirano delo vse bolj zateka k enostranskim akcijam. Te akcije so, drugič, zaradi naraščajoče neenakosti v moči panožnih sindikatov najučinkovitejši na nacionalni ravni, to se pravi, uspešne so, kolikor prebijajo raven ekonomske in proizvajajo učinke v politični sferi. Tretjič, možnosti za uspeh akcij sindikatov na nacionalni/politični ravni v prihodnosti so, paradoksalno, v veliki meri odvisne od njihove sposobnosti pri obrambi ekonomskih interesov članstva in organizacije kolektivov na nižjih ravneh, v prvi vrsti na ravni podjetja, kar pa postaja ob naraščajoči segmentaciji oziroma prekarizaciji segmentov delovne sile čedalje težja naloga.

MIROLJUB IGNJATOVIČ, Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
miroljub.ignjatovic@fdv.uni.lj.si

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
aleksandra.kanjuo-mrcela@fdv.uni.lj.si

PREKARNOST DELA IN ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI: POZABLJENA VARNA PROŽNOST?

V analizi razmer na trgu delovne sile in v organizacijah v Sloveniji pred dobrim desetletjem smo ugotavljali povečevanje prožnosti dela in zaposlovanja ter predstavili takrat nov koncept varne prožnosti ter potrebo njegovega uresničevanja v praksi (Kanjuo Mrčela in Ignjatović, 2004). V novejši analizi (Kanjuo Mrčela in Ignjatović, 2014) smo ugotovili, da so tudi za slovensko okolje značilne smernice prisotne v razvitem delu sveta (ZDA in številnih evropskih državah) v zadnjem desetletju potekale v nasprotni smeri in da velikemu delu, še posebej mlajše delovne populacije grozi nezaželeno prožnost brez varnosti, ki jo literatura označuje s konceptom prekarnosti (Kalleberg, 2009, 2012; Standing, 2011, 2014).

Namen pričujoče analize je predstaviti stanje in spremembe na organizacijski ravni slovenskih podjetij, ki je ključna za razumevanje omenjenih smernic prekarizacije. Konceptualno – teoretični okvir analize predstavlja literatura, ki prispeva k razumevanju konceptov prožnosti in prekarnosti kot analitičnih instrumentov, s katerima analiziramo sodobne spremembe v sferi dela v pogojih politične ekonomije negotovosti in povečevanja obsega delovno aktivne populacije, ki sodi v prekarizat.

Predmet osrednjega dela najine analize bodo najnovejši podatki iz raziskave CRANET ter empirični podatki pridobljeni iz drugih evropskih in slovenskih raziskav in analiz (predvsem Eurofound, EU-OSHA, IRSD), ki ponujajo uvid v stanje v slovenskih delovnih organizacijah.

ANDREJ KOHONT, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
andrej.kohont@fdv.uni.lj.si

DELO PO KRIZI SKOZI PERSPEKTIVO PRAKS MČV V SLOVENSКИH MEDNARODNIH PODJETJIH

V prispevku se osredotočamo na slovenska podjetja, ki delujejo na tujih trgih. Ta predstavljajo relativno majhen, vendar vitalen del slovenskega gospodarstva in delujejo v različnih fazah internacionalizacije. V analizi na temelju slovenskih podatkov Cranet 2008-2015 s pomočjo 26 različnih indikatorjev primerjamo prakse menedžmenta človeških virov (MČV) v podjetjih, ki delujejo na slovenskem trgu in tistih, ki so usmerjena na tuje trge. Predvidevamo, da z naraščanjem stopnje internacionalizacije raste strateška naravnost MČV in s tem prilagodljivost na internacionalizacijo. Osrednje raziskovalno vprašanje je ali so na

tuje trge usmerjena slovenska podjetja gonilna sila razvoja tudi na področju MČV? Analiza pokaže, da so omenjena podjetja v krizi razvijala aktivnosti na področju MČV, bolj kot to velja v podjetjih usmerjenih na domač trg, vendar kljub temu ne moremo v celoti pozitivno odgovoriti na raziskovalno vprašanje. Razlog je predvsem v poslabšanju strateške vloge MČV.

NEVENKA ČERNIGOJ-SADAR, Univerza v Ljubljani,

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

nevenka.cernigoj-sadar@fdv.uni.lj.si

JOŽICA ČEHOVIN-ZAJC, Univerza v Ljubljani,

Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

jozica.zajc@fdv.uni.lj.si

DODATNI ORGANIZACIJSKI PROGRAMI IN UPRAVLJANJE Z RAZLIČNOSTJO

Prispevek obravnava programe na področju varstva otrok, za prekinitev kariere, za prekinitev dela za izobraževanje in/ali usposabljanje, pokojninske in programe zasebnega zdravstvenega varstva ter prožnost - ugodnosti po lastni izbiri zaposlenih in programe upravljanja z različnostjo, na področju pridobivanja, usposabljanja ter kariernega napredovanja specifičnih skupin. Tiste organizacije, ki imajo dodatne programe, kažejo pozitivne rezultate vsaj na enem izmed kazalcev uspešnosti v primerjavi z organizacijami, ki teh programov nimajo. Tudi število programov upravljanja z različnostjo je povezano z vsaj enim kazalcem uspešnosti. V letu 2015 smo ugotovili negativne trende v primerjavi z letom 2008. Podatki kažejo, da so si organizacije v letu 2015 zmanjšale možnost razvoja in s tem tudi kompetitivne prednosti. Izjeme so le redki primeri organizacij, ki so vključene v programe družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja.

ISBN 978-961-90202-8-9 (pdf)

